

Megjelenik minden második pénteken. Szerkesztőség: Budapest, VII. ker., Egressy-ut 71. szám. Ide címzendők a lapot illető összes küldemények. Kéziratokat a szerkesztőség nem őrzi meg

UJ KORSZAK

Előfizetési ár: Egész évre 8 Kor., félévre 4 Kor. Tanítóknak: egész évre 5 Kor., félévre 3 Kor. Egyes szám 40 fill. Kiadóhivatal: Budapest, VI, Anker-Köz 4, II. 4. Postatakarékpénzt. csekk számla 27.455

Követeljük a közoktatás államosítását, minden felekezeti tendenciának az iskolából való kizárását, a tanítók és tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását és mindennek előfeltételét: az általános, egyenlő és községenkénti titkos szavazati jogot

V. évfolyam

Budapest, 1912 március 8

5. szám

Az adott szó...

Gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1911 március 2-án háromunk előtt megígérte, hogy a fölfüggesztett Magyarországi Tanítók Szabad Egyesülete ügyét, amelynek teljes anyaga akkor már a referens kezében volt, a lehető legrövidebb idő alatt elintézi.

Azóta tizenhárom hónap telt el. Megállapítjuk, hogy a miniszter ur mai napig sem intézte el az ügyet. Budapest, 1912 március 7.

Somogyi Béla Zsigány Zoltán
Ember Jenő.

Tanítók vigyázzatok: megint becsapnak benneteket!

Most már látják a Hold-utcában, hogy a tanítókat nem lehet kinullázni. Nem lehet, mert nem hagyják magukat. Nem hagyják magukat, mert van független, bátor szervezetük — a fölfüggesztett Szabad Egyesület — amely dolgozik értük. És van bátor, független lapjuk — az *Uj Korszak*, — amely ébren őrökdi a népoktatás és a tanítóság érdekei fölött, amely forradalmasította az eltiport lelkeket, amely az éles, de igazságos kritika fegyverével támadja a tanítóellenes hatalmat és folytonos agitálásával harcok sorokba tömörítette a tanítóságot.

Febr. 23-án jelent meg az *Uj Korszak* az a száma, amely az egész országba szétvitte a harcra hívó jelszót: *Tanítók, talpra a demokratikus választójogért!* mert csak ezen keresztül lehet megteremtteni a modern népoktatást és csak annak segítségével lehet fölemelni a tanítóságot az öt megillető polcra. Erre az energikus harci riadóra fölhorkantak a Hold-utcai nagy urak:

— Nini, hiszen hiába van a tanítóságnak jámbor hivatalos vezetősége, memorandumozó, ankétéket titokban, alázatosan kikönyördölő vezérkara... nem ér ez semmit sem, mert van egy nem hivatalos, államilag le nem bélyegezett, dolgozó — bár láthatatlan — szervezet, amelyben szakfelügyelői kinevezésért nem epedő férfiak járnak elől és amely a tanítóságot a legveszedelmesebb — a fönnálló nép- és tanítóellenes rendszerre nézve legveszedelmesebb — irányba vezeti. Hiszen ez rettenetes! Hiszen a tanítók — ezeknek a gonosz izgatóknak az utmutatása szerint — leoperálják a nép szeméről a hályogot, harcra szállnak az ország demokratikus átalakításáért és harcra viszik a népet is ezért a rettenetes célért. Jaj, oda van a „nemzet“ ezer éves uralma! Igv sopánkodtak a magyar haza telek-

könyvi tulajdonosai. És igazuk volt. A tanítóság — és a tanítóságon keresztül a nép — harcra szólítása csakugyan nagy veszedelem arra a pár ezrenyi kiváltságos hazatulajdonosra nézve, akik miatt ebben az országban milliók éheznek és sorvadnak!

A veszedelem nagy lévén, hirtelen elindítottak egy bajnokot, hogy a véres karddal, amelyet hajdan országszerte meghordoztak nagy veszedelmek idején, szaladjon át a pénzügyminisztériumba. Szaladt a bajnok, berregett, csöngetett a telefon, üzenetek röpködtek ide és tova, hogy ki lehessen parirozni a hatalmas, radikális vágást. A „Néptanítók Lapja“ legközelebbi számban hírül kell adni a nagy fizetésrendezést, hogy ezzel a tanítókat leszerelhessek, újabb térlenségre bírjuk! — ez volt a jelszó.

De hasztalan volt az erőlködés. A Hold-utca megriadt urai akartak valami eredményecskét fölmutatni, azonban a pénzügyminisztérium ráult az ország pénzes ládájára: kell a hadseregnek, a haditengerészetnek; szaporitanunk kell a csendőrséget, emelnünk kell a papok fizetését... nincs, nincs... nem lehet, nem lehet!... És elkészült a szegény öreg „Néptanítók Lapja“. Elkészült, anélkül, hogy közölhetett volna valami kis maszlagot a tanítók elámitására, leszerelésére... De végre, a legeslegutolsó pillanatban sikerült valami kis engedményt kicsikarni és egy kis hivatalos kommunikét összeeskabálni, ami — úgy gondolták — jó lesz kloroform-injekciónak a tanítóság számára. Készen volt már az öreg „N. L.“ és várta a székküldést, mikorra meg tudott születni a kis kloroformos csoda. Sebaj, hamar extrakiadást nyomattak, azt mellékelték a már kész laphoz, hogy az isten szerelméért csak minél előbb megkapják a tanítók, mielőtt még hozzáfognának az *Uj Korszak* utmutatása szerint való „veszedelmes“ akcióhoz.

Igy jutott a tanítóság ahhoz a szerencséhez, hogy a „Néptanítók Lapja“ február 29-iki számával — egy héttel az *Uj Korszak* akcióba lépése után — megkapta a friss sütetű extrakiadást, amely a következőket adta neki hírül:

„A tanítók fizetése rendezése ügyében a pénzügyminisztériumban folytatott tárgyalások eredményeképp, az 1907. évi XXVI. és XXVII. t.-c. a fizetéseket érintő részének módosítása fog fogantatva vétetni. A tanítóság abbéli óhajta, hogy az állami tisztviselők három alsó fizetési osztályának megfelelő fizetési fokozatba osztassék, *hír szerint* teljesülni fog, valamint beszámíttatnak a tanítói szolgálatok, az 1893. évi visszamenőleg.“

„A tanítóság alapfizetése 1200 koronában fog megállapítást nyerni, mely fizetés a tisztviselők gyakornoki éveinek felel meg. Ezután föllépnek az 1400 korona fizetésbe, honnan kezdve azután automatikusan haladnak.“

„Az állami és nem állami tanítók közötti disparitást majdnem teljesen sikerült eliminálni.“

„Az óvónók és gazdasági szaktanítók fizetése egyidejűleg fog rendezettni.“

Ez a kloroform-injekció nagyszerűen bevált volna, ha a tanítóság a múltban nem szerzett volna keserves tapasztalatokat és ha a tanítók... nem tudnának olvasni. De tapasztalataink is vannak, olvasni is tudunk, a hivatalos bujkálónyelv titkait is kiismerjük már. Így hát ez a hivatalos kommuniké hatástalan fog maradni.

Ugy-e bár, a minisztériumbeli urakat nem illenek azzal a föltevessel megbántanunk, hogy nem tudnak magyarul? Tudnak biz'ök. Tehát egyszerűen ennyit mondhattak volna:

Az összes nyilvános népiskolai tanítókat eddigi szolgálati idejük alapján beosztjuk a XI—IX. fizetési osztályba három egyenlő részben. Ehhez járul az ötödéves korpdlék. Fizetés tekintetében az állami, községi és felekezeti tanítók teljesen egyenlő elbáns alá esnek. Az egyházi funkciókért huzott jövedelem a tanítói fizetésbe be nem számítható. Az igazgatótanítók helyzetét is a december 8-iki határozat értelmében rendezzük.

Ez világos beszéd lett volna. Ezt megértette volna mindenki, aki tud magyarul. Erre azt mondtuk volna: Rendben van, elő hamar a megfelelő törvényjavaslattal, mert nekünk nem ígért kell, hanem törvény.

De a minisztériumbeli urak nem barátjai a világos magyar beszédnek. Bujkáló-nyelven beszélnek. Azt mondják: „A tanítóság abbéli óhajta, hogy az állami tisztviselők három alsó fizetési osztályának megfelelő fokozatba osztassék, *hír szerint* teljesülni fog...“

Hír szerint!? Hát kinek a lapja az öreg „N. L.“? Csakugyan a „senki lapja“, mint ahogy némelyek mondják? Talán a hordárok szakegyesülete adja ki? Talán valami kacsákat hizlaló kocazsurnalista tákolja össze? Talán arra van utalva, hogy az újjából szopjon szenzációs híreket?... Urak, Hold-utcai urak: Hiszen a lap homlokán ott ékeskedik a hivatalos bélyeg: „Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium.“ Hát a vallás- és közoktatásügyi minisztérium hivatalos lapja csak *hír szerint* — mende-mondákból — értesül arról, hogy mit tervez a magas minisztérium?... Ha ez így volna, nagyon sajnáljuk Berecz Gyulát, az érdemes szerkesztőt, akinek talán... ó, még elképzelné is rettenetes!... a kipárnázott ajtó előtt kell hallgatódznia, hogy valami kis hivatalos híreiske kiszivárogjon hozzája.

De hát ki hiszi, hogy így van? Bizony még az első éves prepa sem. Hanem úgy áll a bál, hogy a tanítók *tisztességes* fizetésrendezéséről szó sincs és most csak egy gyors kloroform-injekciót akartak adni a tanítóságnak nehogy intenzív buzgalommal

belevesse magát a választójogért való harcba. A „hir szerint“ pedig arra való, hogy majd ha elmúlt a veszedelem, megint vissza lehessen táncolni. Hiszen — mondhatják majd akkor — a hivatalos lap nem tett határozott kijelentéseket, csak azt mondta el, amit valahol úgy félfüllel hallott.

Ráadásul pedig még ez a csak „hir szerint“ készülő fizetésrendezés is rémitő gyarlónak bizonyul, ha kihámozzuk az összegubancolt frázishalmazból. A három fizetési osztályt megkapja a tanitóság, de hogyan? Megharmadolással, vagy úgy, hogy a IX-be csak néhány percent jut, a többség pedig lent marad a XI-ben. És a korpótlékkal mi lesz? Mindezt tudni kellene!

De hiszen tudjuk is már. A kezdőfizetést 1200 koronára tervezik. Ez alul van a XI. osztályon. Onnan letről „föllépnek az 1400 korona fizetésbe...“ Föl? Igen? De mennyi idő múlva? ... „Azután automatikusan haladnak...“ Igen, automatikusan? Mi úgy tudjuk, hogy alsóbb fizetési osztályból felsőbbre csak *kinevezés* útján lehet följutni. Tehát a tanítókat a meglevőhöz hasonló és annál csak valamivel magasabb fizetési skálába akarják szorítani, nem pedig a fizetési osztályokba megharmadolva beosztani, úgy mint a tanárokat? És a nem állami tanítók csak *majdnem* részesülnek az államiakkal egyenlő elbánásban? Majdnem? És miért nem egészen?

A válasza hiába várt kérdések egész sora rajzik föl az agyokban a hivatalos lap külön kiadásában megjelent kommuniké olvastára. De ne feszegessük a dolgot tovább. A hivatalos lap a tanitóságnak „hir szerint“ — tehát a legteljesebb *főntartással* — mutogat, az *nesze semmi, fogd meg jól* volna még akkor is, ha pozitív formában, vagy akár a képviselőház asztalára letett törvényjavaslat alakjában jutott volna is nyilvánosságra. Így pedig *szánalmas szemfényvesztési kísérletnél* nem egyéb.

A tanitóságnak tehát semmi oka sincs

tétlen várakozásba merülni. Haladnunk kell továbbra azon az uton, amelyen elindultunk.

A tanitóságnak teljes erejével részt kell vennie abban a nagy küzdelemben, amely a demokratikus választójogért megindult.

A mostani rendszer vezéreiből csak üres és silány ígéretekkel hitegetik a tanitóságot.

Le ezzel a rendszerrel!

Az új Magyarországot való küzdelemnek a tanitóság lehet — és kell, hogy legyen — a legerősebb, legértékesebb segédcsapata. Hogy az „Uj Korszak“ agitációja folytán máris azzá lett: az félelemmel tölti el a tanitóság ősi koplaltatóit és örömmel az új Magyarország előharcosait. És az új Magyarország nem fog sürgősebb kötelességet ismerni, mint leróni az ország régi tartozását a tanítók iránt... nem háláért a multért, hanem józan előrelátásból a jövőért, amelynek a jó népkultúra a legjobb biztosítéka.

... Hát vigyázatok! Ne engedjétek magatokat elbolondítani a „hir szerint“-es maszlagtól, ne tegyétek ölbe a kezeteiket, hanem

ki a harcba, a demokratikus választójogért, az új Magyarországot! S. B.

E sorok írásakor — öt nappal a „N. L.“ extra-kiadásának megjelenése után — az Országos Szövetség még nem adott magáról életjelt, még nem szólította csatasorba a tanitóságot. Ellenben a szolnoki tanítók, akik már más alkalommal is éber őrei voltak a tanítói közérdeknek, az új „fizetésrendezési“ porhintés első hírére talpra állottak és tövénységre serkentik az egész tanitóságot. Különös, hogy az Országos Szövetség vagy alvó, vagy bankgründolással, üzletalapítással elfoglalt vezetőségét mindig vidékről kell fölpofozni álmából. Szégyelni való állapot ez! A gyéren érkező — és a szegyenletes tényeket meg nem változ-

tató — bizalmi nyilatkozatokkal parádéz a vezetőség; de *tenni*... azt nem tud és nem is akar. Ha vidéki erélyes megmozdulások oldalba rugják, pofon vágják, akkor immelámmal hozzáfog a munkához, de csak azért, hogy a tanitóságban fölgüllemllett keserűséget ártalmatlanná tegye és mint a villámhárító a mennykövet, valami pocsolyába vezesse le. Így a vezetőség bőségesen rászolgál a tanítóklaltatók hálájára, de a tanitóságtól nem érdemel mást, mint utilaput a talpára.

A szolnokiak szózata megint ki fogja pofozni a vezetőséget a bankgründolási mórborból, mely egészen *érzékteleenné tette a tanitóság életérdekeibe vágó események iránt*. Olyan ez az üzletalapító társaság, mint a dörgő siketfajd; szerelmes a bankigazgatás képzeletbeli gyönyörűségeibe és most se lát, se hall.

A szolnokiak szavára az *életosztón* munkába fogja pofozni a vezetőséget... talán De aztán résen legyen a tanitóság, nehogy megint meddő határozatok és *hibásan leírt* (?) memorandumok legyenek a tanitóság felbuzdulásának gyümölcsei.

A szolnokiak felhívását — a legmelegebben ajánlva a tanítótestületek figyelmébe — itt közöljük:

Felhívás

Magyarország összes tanítótestületeihez.

Kartársak! A hírlapokból ismeretes elötetek, hogy mi, szolnoki tanítók, a fizetésrendezés kérdésében várakozó álláspontra helyezkedtünk. Tettük ezt a kultuszminiszter biztos reményeket keltő kijelentései alapján. Azonban az a fizetésrendezési tervezet, melyet a kultuszminisztérium a napokban közölt, s melyet hivatalos lapunkból mindnyájan ismertek, korántsem elégítheti ki a felköltött jogos reményeket. Ez a tervezet *óriási* lépést tesz ugyan a tanitóság legfőbb kívánsága, a tanítói fizetések egységesítése felé és az előlépési viszonyok körül is lényeges javítást ígér, de éppen azokat

* *Óriási?* ... Kedves szolnoki kartársak, hogy tudják ezt Önök látatlanba? A szerk.

A halál-fegyelmi.*

Képtelen mese szándékos szörnyűségeivel.

Írta: Szabó Dezső.

Szürke Polikárpuz tanár ur tizenkét gyermekkel tüntetett az egyke-rendszer ellen. Ez volt az egyetlen tüntetés, amit megengedett magának. Ebben az esetben is számításba kell venni felelőségét, mint buzdító tényezőt. Polikárpuz tanár ur szelíd, alázatos ember volt. Valóságos telepátiikus tisztelet fejlődött ki benne a föllebbvalói iránt. Görincesigolyái már a Krumplikó-utcában tiszteletbe sorakoztak, mikor a főispán a negyedóránra levő Kossuth-Apánk-téren jött feléje. A „nagyok“ tisztelete nála reflexmozgás volt.

Polikárpuz tanár ur nagyon sokfelé robotolt, hogy annyi száznak mindennap némi szórakozást nyújtson. Mellékfoglalkozásai között ilyenek is voltak: évi 30 korona tiszteletdíjért ő fordította le a rendőrséghez érkező nem magyaryelvű iratokot. Évi 50 korona hasonló díjért kezelte az Uri Kaszinó könyvtárát. Évi 40 koronáért napi tudósításokat küldött a meteorológiai intézetnek. Évi egy miniszteri elismerésért vezette a szabad lyceumot. Évi egy főispáni díszértért föllgyelt a vármegye régiséggyűjtőjére stb., stb.

De jaj! A dícsőség vágya még a Polikárpuz tanár ur sokfelé nyaggatott szelíd szívébe is bekvártélykodott. Polikárpuz tanár ur meglopta éjszakáit a Halhatatlanság javára. Félre spórolt lámpavilág mellett összegyűrt testéből kifeszengett az „isten szikra.“ Tizennégy alvó ritmikus lélegzése mellett írta élete legnagyobb művét: „Pityi Pál élete és költészete.“

A vármegye levéltárában kutatott valami után, amire a főispán sógorának a keresztapja kérte meg.

* E tárcát a Népszavából vettük.

És ekkor fedezett föl egy ócska paksamétát, amelyen hét átkozott Tinódy-szagu vers volt a 16. század végéről. A versek fejében ott volt szerzőjük neve: Pityi Pál.

Polikárpuz tanár urnak szívébe csapott a fölfedezés dícsősége. Erről az emberről még senki sem hallott, ez az ő görbe, alázatos vállán fog bejutni a Halhatatlanságba. És énje ismeretlen mélyében, honnan a nagy bolondságok és nagy jószágok bukkanak elő, minden atomját egy svungba kergette a vágy: megírni e költő életét 12 kötetben!

Miért éppen 12 kötetben? Csak pszichikai hozzátételekkel lehet e kérdésre felelni. Talán népies származásának atavisztikus vonzódása húzta e mese-szám felé. Talán a vérévé vált valláserkölcsi alap határozta rá az apostolok számára. Vagy talán ösztönné gépiesült rendszeretete szuggerálta rá, hogy irodalmi működése szimmetrikus legyen fajfőntartó ténykedésével.

Isten azonban ezt a világot Pityi Pállal együtt a saját dícsőségére teremtette. És ebben nem volt hajlandó osztozkodni Polikárpuz tanár ural sem. Isten, ki a zsidók bosszuálló Jehovája, a keresztények szerető atyja, a kánnibálok fétise, rettentés szigorral sujtott le Polikárpuz tanár urra.

Megjelent a „nagy mű“ hetedik kötete. Polikárpuz tanár ur szívére új réteg önértet zsirosodott. A főispánnak most is szép diszkötésű (e kötés mind a 12 Polikárpuz ivadékról lehuzott egy pár harisnyát) példány ment a rendes dedikációval: Méltóságos Gróf Nagyphypájú Töhötöm urnak, a nagy Honfinak, a nemesszivű emberbarátnak etc. alázatos tisztelete jeléül ajánlja Szürke Polikárpuz. — Ez a kötet azonban nagy dolgokra volt hivatva s nem ment a többi után, amelyek már rég rongyokká játszódtak a hajdu gyerekeinek keze között.

A szép kötetet a hajdu a főispán asztalára tette. A főispán aznap pezsgőbédéllel vakolta önmagában „alkotmányos szabadságunk bástyáját“. Kelő hold-arecal és tapasztalatlan lépésekkel ment iróasztalához. Bezökkent a karosszékebe, lábait szétnyitotta, karjait végigfektette a fotel karján, verejtékes homlokát hátraszegtte, nagy, haldokló ökörszemét a plafond egy pontjára meresztette. A lélegzés mind ritmikusabb zajjal jött ki öméltóságából. Minden jel arra mutatott, hogy a Haza két vigyázó szemé szunnyadóra fog lezárulni.

Ebben a percben egy a hegyekről szakadt gamin-szellő rohant be az ablakon. A meglódítható dolgokat megzörrentette s hevesen nyitotta ki öméltósága előtt Szürke Polikárpuz tanár ur könyvét.

Öméltósága fölríadt. Ebéd mámorán keresztül nem értette meg egyszerre a helyzetet. Hogy került elébe egy nyitott könyv? Hiszen három évtizede végezte el az iskolát s azóta kormányoz, de nem olvas. — No — gondolta — az isten rendelése, hogy belenézsek ebbe a könyvbe, legyen. — És belenézett.

Éppen erre az összetett mondatra esettaszeme: „Erre ő nem engedelmkedett a hatalomnak erkölcselenségéért, bñhódnie kellett.“

A főispán homlokán és szemében adminisztratív felhők és villámok zivatarkodtak. Ime, a mai világban így járattják le a rendet destruktív elemek! Így beszélnek a hatalomról! Sunyi mondatokban csempészik be a dugáru forradalmat. Pedig van egy vers... ha jól emlékszem... amiben támasz és talpkő van... ezt rendítik meg ezek a betűsancsultok... titkár!

A titkár szóra egy csodálatos absztrakt jelenség rögtönözte magát öméltósága elé. Soha az alázatlanság ily anyagtalanul nem mutatta magát még a földön. Kusza vonalainak ránkása, tagjainak igye

az idősebb tanítókat, kikre a túrheterlen megélhetési viszonyok legnagyobb sullyal nehezdednek, ugyszólván kizárja a rendezésből. Ugyanis, ha megvalósul a tervezet azon pontja, hogy a szolgálati idő visszamenőleg csak az 1893. évig számíthat, akkor a IX. fizetési osztályba most senki sem léphet.

Még nagyobb sérelem, hogy a rendezés az 1907: XXVI. és XXVII. törvénycikkeknek csak a módosításával van tervevéve. Ily módon csak ideiglenes segínyt lehet nyújtani a tanítóknak, de a fizetését rendezni nem lehet. A mai viszonyok között az egész magyar tanítóknak a szó szoros értelmében létfeltétele, hogy az állami tanítók beiktattassanak az 1893: IV. t.-c. A táblázatának XI., X. és IX. fizetési osztályába — hová a közép- és főiskolai tanzenemélyzet még a törvény megalkotásakor bekerült —, mert míg ez meg nem történik, addig a tanító csak a papiroson lesz tisztviselő, kit azonban a valóságban a külön tanítói törvény kiemel a többi magyar tisztviselő jogközösségéből és ezzel kiszolgáltat minden önkénynek, akit így azután minden tisztviselői fizetésemelésnél a jövőben is éppen úgy mellőzhetnek, mint a múltban tették. A tanítói fizetés rendezésének egyetlen módja csak az lehet, ha a külön tanítói törvény egészen megsemmisül, az állami tanítóknak minden tekintetben a közös állami tisztviselői törvények jogvédelme alá kerül a más jellegű iskolánál működő tanítók és az állami tanítók között pedig a fizetés tekintetében teljes paritás létesül.

A tervezet gyakornoki évekről is említést tesz, de azok számát nem írja ki. Ennek a tisztázása is rendkívül lényeges, mert az előlépési viszonyok 3—4 gyakornoki évvel a beígért 4 éves ciklusok mellett is tulajdonképpen csak olyanok maradnak, mint a gyakornoki évek nélkül a régié voltak. Ezeket kívül szó sincs a tervezetben a tanítói korpótlékokról, melyekhez pedig a tanítóknak szerzett joga van.

Mi szükségesnek látjuk, hogy ezen sérelmek tisztázására minden országos egyesületünk sürgősen közgyűlést hívjon össze. A magunk részéről az egyesületek vezetőinél a lépéseket megtettük, hasonló eljárásra hívunk föl titeket is.

Szolnok, 1912. évi március 4-én.

Hazafias üdvözléssel

A szolnoki tanítók.

kezete, orrának magatartásai, sokféle csufisága mind egy centripetális alázatosságba egyesültek. Minden más alázatosság e földön csak pillanatnyi megvalósulása, örökös levési próbája volt e titkárnak. A titkár ur az alázatosság numenje, Ding an sichje volt.

— Titkár, ki írta ezt a könyvet?

— Szürke Polikárpuz reáliskolai tanár, Méltóságos uram. — És a szavak, mint frakkos, hajbókoló főpincérek jöttek ki a száján.

— Irja a következő táviratot! — A titkár már üt, kezében már a penna mártva volt s a mártott penna már egy minden birtire lehetséges kezdetet írt.

— Nagyméltóságú VK miniszterium, Szürke Polikárpuz reáliskolai tanár Pityi Pál élete és költészetének című munkájában államellenes izgatást követett el. Megyénkben nagy az izgatottság. Rögtöni intézkedést kérek. Nagypappáru főispán.

Másnap reggel Polikárpuz tanár ur a megelégedésre predesztinált ember vidámságával szerénykedett az iskola felé. Szemei szelid örömmel cirógatták meg a megszokott dolgokat. A kocsis éppen itatni vitte a főispán két gyönyörű paripáját. És Polikárpuz tanár ur meleg eláradással érezte magában a Gondviselés harmóniáját: Ha már oly szép lovakat teremtett, mint a Pejko és a Fürge, teremtett hozzájuk egy olyan főispánt is, mint a Nagypappáru gróf ur.

— Az igazgató ur hivatja a tanár urat — fogadta a pedellus és úgy nézett, mint a jós a görög tragédiákban.

Az igazgató szomorú zavartsággal fogadta. — Nem értem... nem foghatom meg... föl vagy függesztve és a fizetésed két harmadát letiltották. Az éjjel kaptam a táviratot... nagyon sajnáló:

Döntő küzdelmek előtt.

A tanítóknak még nem tanulta el a ravasz politikuskoknak azt a szokását, hogy annyi követelést állított volna föl fizetésrendezése alkalmával, amennyiből — ha alkudozásra kerül a sor — engedhetett is volna. Fölállította azt a követelést, hogy az egyenlő képzettségű állami tisztviselőkkel minden tekintetben egyenlő elbánásban részesítsék, de a fizetési osztályok megállapításánál már a VIII. fizetési osztályt eliminálta, ehelyett precizította a három fizetési osztályba való beosztását úgy, ahogyan az ma a középiskolai tanárságnál fűnáll. *Megharmadolva osztassunk be a szolgálati éveink szerint a három fizetési osztályba 1400 korona kezdőfizetéssel, az egyes fizetési osztályban négy évenkénti automatikus előlépéssel és az öt évben esedékes ötödéves 200 koronás korpótlékkal.* Mindez pedig a legrealisabb számítások eredménye, amelyből a tanítóknak egy jótányit sem engedhet!

Sem az 1400 koronás alapfizetésből, sem az ötödéves korpótlékból engedni nem lehet!

Az 1400 koronás alapfizetésből azért nem alkudhatunk lefelé, mert nálunk nincsenek gyakornoki évek és munkák. A tanítóknak az a kezdő tanító épp oly felelősségteljes, önálló, egész munkát végez, mint az a 15—20—30 éves tanító. És ha nem számítjuk is azt, hogy az a fiatal, kezdő tanító, az életbe lépve, a társadalomban teljesített sokoldalú elfoglaltságánál fogva, még abból az 1400 koronából is csak igen szűkösen tud megélni és ha azt is figyelmen kívül hagynók, hogy a legnagyobb lelkesedés s erejének teljében, szorgalma, munkássága a kifejtett munkálkodásnak nem megfelelő arányában van jutalmazva... azt kell szemünk előtt tartanunk, hogy éppen ez az idő az, amikor a képezdének hiányos ismereteit, egyoldalú tanítását fejleszteni kell s önművelődése által bele kell illeszkednie a haladó kor szellemébe és ez pénzbe, igen sok pénzbe kerül. Könyveket vásárol, tudományos folyóiratokat, hírlapokat járát, hogy el ne maradjon; de meg már azt is nem egyszer kimutattuk, hogy tisztán a megélhetés is, a mai drága világban, lehetetlen akár 1000, akár 1200 koronából. Az 1400 koronából tehát alkudni nem lehet.

Az ötödéves korpótlék sem tulkövetelés, ebből meg azért nem lehet alkudozni, mivel az egyes fizetési osztályok legmagasabb fokozatában nem négy, hanem akár tíz vagy több évig rostokolhatna az, aki előtt igen sokan várnak a következő fizetési osztályba történő kinevezésre és sem a halál, sem a nyugdíjazás nem szabályozható annyira, hogy a négy év elteltével más fizetési osztályba nyitva legyen az ut.

Hogy pedig a tanítói szolgálatok az 1893. évig visszamenőleg leszámítatnak, ez igen helyes, de a tanítóknak követelése az volt s ma is az, hogy az 1893. év előtt eltöltött s bármely iskolafőntartónál eltöltött szolgálati évei is beszámítassanak. Mert ha már azon az alapon állunk, hogy a szolgálati évek számával növekedik a fizetés... micsoda igazságtalanság az, hogy azok, akik 1893. év előtt is szolgáltak tiz, esetleg több évig... ezeket elveszítsék s megelőzze őket a fizetésben a szolgálatban fiatalabb kártárs?

Végül pedig minden félreértést kiküldendő, a tanítóknak egyetemének az a követelése, hogy állami vagy nem állami, mind egyforma elbánásban részesüljön, mind egyforma fizetésben részesüljön; ez olyan elemi követelés, ami elől elzárkózni nem lehet és nem szabad. Avagy megteheti-e azt a miniszterium, hogy ráparancsol az élelmi, ruházati és egyéb cikkek elárusítóira, hogy a nem állami tanítóknak ezt meg azt ennyivel meg annyival olcsóbban adják? Ha ezt meg nem teheti, milyen alapon kíván újra éket verni a tanítóknak közé? Hiszen amely egyház vagy község nem rendelkezik elegendő erővel s képtelen biztosítani a tanító fizetését, módjában áll államsegélyt venni, illetőleg az iskolát az államnak átadni. És ha száz és száz milliókat el tudunk költeni improduktív katonai célokra, mennyivel inkább kellene bőkezűnek mutatkozni akkor, amikor az ország jövődjéről: a népműveltség emeléséről s a néptanítók „túrheterlen” anyagi helyzetének megjavításáról van szó?!

Hát a nyugdíjügy rendezése? Talán még egy újabb tíz évet várjon a tanítóknak, amíg valamelyik miniszternek eszébe jut, hogy ennek is a törvényben előírt rendezési ideje — lejárt?

Drágasági, családi pótlék... se Péternek, se Pálnak, nehogy Pál fölzuduljon, hogy Péter kapott... sovány ígéretet. De ha Péter nem

Polikárpuz tanár ur úgy nézett az igazgatóra, mint amikor a gyermek először lát mozgó lokomotívot.

Mikor végre a távirat négyszeri elolvasása után ez a rettenetes tény bele tudott kapaszkodni a képzelet közé, gépies ismétlésekben jött ki belőle: de hát miért, de hát miért?

Kijött az iskolából. Úgy érezte, mintha a szíve a torkában dobogna. Imádkozott magában: Én istenem, én édes istenem, engedd, hogy az otthonom tizenzer kilométerre legyen, hogy sohase ériék haza.

Megroggyant lépésekkel ment hazafelé. Minden második lépésre megállt s úgy tett, mintha csodálkozva nézne valamit. Néha leverte a port a cipőjéről. És mégis a kapujuk elé érkezett.

— Nem, így nem mehetek be. Legalább meg tudom, miben vagyok hibás.

Az igazgató megsugta neki, hogy a főispáni hegy felől fúj a szél. A megyeházára sietett.

Először a titkárhoz ment. A titkár rideg, hideg, korrekt és diszkrét volt. Tanácsolta, hogy ne is próbálja magát mutatni öméltségével.

Szegény Polikárpuz tanár ur átjagatta magát a tiszteletbeli főjegyzőtől kezdve a tiszteletbeli díjtalan díjnokig. Végre a zsebében levő forintot a hajdu kezébe nyomta. Tudja meg, az istenért miért függesztették föl.

A hajdu tiz perc mulva diadalmasan hozta egy papiroson az inkriminált mondatot.

Polikárpuz tanár urnak fejébe futott a vére. Örömmel rohant haza és nem szólt semmit övéinek. Hiszen ez csak tréfás tévedés, aminek egy nap alatt vége lesz. Hosszu, alázatosságot levelet írt a főispánnak, hogy itt csak egy kis félreértésről van szó. Természetes, a félreértésnek nem öméltségével a ol — a'ior az iste honnak több i' kr-

mányzó atyát! — hanem a nyomdász. Rossz helyre tett egy vesszőt.

A mondat a kéziratban így áll: Erre ő nem engedelmességet a hatalomnak, erkölccstelenségért bünhődnie kellett. — Tehát éppen elítélte az engedelmességet. Különben is 16. századi dolgokról van szó. Alázatosan kéri öméltségét, kegyeskedjék intézkedni, hogy a fegyelmet rögtön szüntessék be. Tizenkét gyermekével ne kelljen nyomorognia.

A főispán megkapta a levelet. Vastag ebéd és pezsgő már nem kergette agyába a vért. Észrevette, hogy a szelid emberrel bakot lött. Éktelen dühbe jött.

— Mit csináljak? Csak nem kompromittálhatom az adminisztrációt! Mit firkál! Most viselje a következményeit. Ha ártatlan, úgy is fölmentik.

Hetek teltek el. A fegyelmi napját még mindig nem tűzték ki. A Polikárpuz családra gerezdestől szakadt a nyomoruság. Polikárpuz tanár ur fizetése egy harmadát kapta: havonta 72 korona 22 fillért. Mellékeresetet, hitelt az eset elretentett tőle. Akire a főispán görbe szemmel néz, arra mindenki rágöribíti a szemét. Polikárpuz tanár ur nem mert hazulról kimozdulni. Lassanként tényleg hazaárulónak, lázadónak, anarchistának érezte magát s jámbor lelke borzadtott önmagától. És családja minden sóhajtása a szívébe szurta: te ülsz meg.

És mikor egy este lefeküdtek, Polikárpuzné (itt mind rémesebb lesznek) így szólt férjéhez: Ha így élünk tovább, mind a tizenkét gyermek meghal. Vessünk sorsot, egynek ne adjunk enni, hátha a többi megélhet akkor. És sorsot vetettek. A sors egy két éves kisleányra esett. Három nap mulva a hatóság a kis éhenhaltat kiszállította a tőb

kapott s így az állami tanítósnak sem kellett juttatni, jön hát mézes-mázos ígéret a Néptanítók Lapjában. Ha ez a lap már megvan s hivatalos szócső kíván lenni, legalább annyit elvárhatna tőle a tanítósnak, hogy értelmesen írjon akkor, amidőn az egész tanítósnak lázban tartó kérdésről ad hírt.

tanítósnak pedig a népoktatásügy iránt is tartozó kötelessége az, hogy ezt a kérdést most végleg elintézi s alkudozni nem fog s álláspontjából nem enged. A fizetésrendezést el kell intézni úgy, hogy ez azután hosszú időig el ne vonhassa a tanítósnak erejét más, igen fontos közoktatásügyi s társadalmi kérdések megoldásától.

Repül az idő sebesen. Az egyetemes gyűléstől már csak négy hónap választ el s addig ezeket a dolgokat a megyei és járásköri gyűléseken kell alaposan megtárgyalni — s azután tömört sorokban föl az egyetemes gyűlésre! Szabott árak, alkudozni nem lehet, ha engedünk, magunkat csaljuk meg!
Czabán Samu.

SZEMLE.

A nép jogáért.

Március 4-én Budapesten és az ország minden nagyobb városában a munkások ezrei tüntettek az általános, titkos, egyenlő választójog mellett. A népakaratnak ilyen nagyszerű, imponáló megjelenését még nem látta ez az ország. Egy hét alatt, minden hatalmi eszköz nélkül, egyedül az öntudatos szocialista fegyelmű erejével, talpra állított a szocialdemokrata párt akkora sereget, amely könnyen vállalkozhatott volna egy új honfoglalásra. Budapesten több mint százezer munkás, férfiak és nők, magyarok, németek, tótok, románok, szerbek, horvátok és olaszok, mindnyájan egy emberként cselekedve, letették szerszámaikat, hogy megmutassák mennyien vannak és mennyit érnek azok, akiknek nincsen ez országban joguk. A gépek megállottak, a műhelyek és az üzletek elnémultak, az utcákon pedig, amerre szakmánkénti csoportokban, kartkarba fizve mentek, a hosszú és nagy, eleven emberhullám keresztül-kasul végigöntötte a főváros hatalmas sugárutjait és körutait. Harmadfél óra hosszat hömpölygött végig a süri emberáradat a széles Andrassy-uton, amelynek végében 12 gyűlést tartottak a szocialista munkások és a progresszív polgárok. Egy-egy negyedórára megállott ott a nagy emberfolyamnak egy-egy darabja, meghallgatott 2—2 szónokot és rendre elfogadta a következő határozati javaslatot:

„A budapesti munkásságnak 1912. március 4-iki nagygyűlése megbélyegzi a kormányt, pártjának és ellenzéki álarca mögött való ellenzéki szövetségeseinek, valamint a Nemzeti Kaszinónak azon összeesküvését, mely az általános, egyenlő és titkos választójog megvalósításának egyetlen igazi akadálya az országban.

Budapest munkássága, amely ebben az országban dolgozó millióknak akarátát és érdekeit képviseli, követeli a királyi szóval megígért és az ország fejlődését is szolgáló demokratikus reformok haladéktalan és minden más kérdést megelőző megvalósítását és a nép ellenségeinek tartja mindazokat, akik eme jog megvalósításának útját állják és kijelenti, hogy a legszélesebb körű mozgalmat indítja meg, hogy a nép ellenségei megkapják elvetemült és káros magatartásuk jutalmát.

A népgyűlés kijelenti, hogy a Justh-párt parlamenti küzdelmét a nép érdekében valónak tartja és ezt a küzdelmet a nép minden erejével támogatja. A harcoló ellenzékétől elvárja, hogy a kormány minden cselszövényével szemben megáll eddigi céljai mellett és kijelenti, hogy amennyiben a kormány vagy pártja az erőszak fegyveréhez nyúlna, szemben fogja magát találni a tömegek forradalmi erőszakkal és mindenre való elszántságával.

Aztán tovább hömpölygött az emberár, a gyűlés színhelyét újabb hullámok gyűrűzték körül, hogy ezeknek gondolkozó és érző atomjai is elkiáltásák a maguk átkait és vágyait. A milenniumi emlékoszlop körül, a protekciós szobrászok nyavalyás királykolosszusai a maguk régi, világverő, véres harcukban nem láttak együtt ennyi harcost egyszerre sohasem. És ilyen gyűlés volt a fővárosban e tizenkettőn kívül még más kilenc, az országban szerte-szét pedig, ki tudja, hány.

Akarmely politikai meggyőződés hive legyen is valaki, sőt ha nincs is valakinek politikai véleménye: e tüntetésről és e gyűlésekről érdemes gondolkoznia. A politikai közvéleménynek, a gondolatközösségnek és az akarategységnek az a hatalmas ereje, amely annyi embert az öntudatos cselekvésnek ilyen fegyelmű formái között vezet kitűzött céljai felé; amely minden külső kényszer, intézmény, törvény, tradíció és tekintély nélkül, sőt a meglevő embernyuzók

A fegyelmi még mindig nem jött. A nyomoruság nőtt. A sorshuzások ismétlődtek. Hétről-hétre egy kis vézna Polikárpuz-fival lett kövérebb a temető. Az utolsó három gyermekkel az anya fölkaasztotta magát, Polikárpuz tanár ur gyöngéden aggatta le a halottakat. Nem mert sirni, panaszkodni. Még csak a kis újját sem lógatta le a valláserkölesi alapról. Mint megérdemelt büntetést fogadta a gondviseléstől. És mindenét temetésre adta.

Három napig nem evett, amikor a pusztá lakásba benyitott a pedellus. Holnap a fegyelmi bizottság megérkezik. Polikárpuz tanár ur ellágyult: milyen jó a felsőség mégis. Nyolchónapi gyalázat után végre hozzájuttatják becsületéhez.

Másnap a fegyelmi bizottság elé vánszorgott. Minden életenergiája e szavakba ömlött a feketehűs urak előtt: Nagyságos Uraim, hiszen én mindig tisztelettel viselkedtem a felsőbbiség iránt... Bocsássanak meg, nagyon sokat szenvedtem. Az a vessző volt az oka. A családom belepusztult... bocsássanak meg... becsületes, alázatos ember vagyok.

A bizottság hosszabb vizsgálat után táviratot menesztett a miniszterhez. A miniszter fölmentő távirata két nap múlva megjött. Polikárpuz tanár ur mindennap két kiflit evett, hogy megérhesse a „becsületét“.

A fölmentő ítéletet fölolvasták: Szürke Polikárpuz tanárt a Nagym. V. K. Miniszter Ur az ellene hozott vád alól kegyesen fölmenté azzal a figyelemzetéssel, hogy a jövőben óvatosabb legyen.

Polikárpuz tanár ur szeméből nagy csöppekben buggyant ki az elérzékenyülés: Köszönöm, Nagyságos Urak... köszönöm... ó, a jó miniszter!... Sohasem fogom elfelejteni.

Kikényszergett az iskolából. Éhes-részegen ment

lakásával ellenkező irányba. Véletlenül a mezőre ért ki. Az ég sárgászöld volt előtte s a föld a lábai alatt mind intenzívebben tüntetett Galilei elmélete mellett. — A jó miniszter ur... megyek, megköszönöm a méltóságos főispánnak is... bizonyára ő járt közbe... — És szegény Polikárpuz tanár ur a földre esett s a naprendszer legalázatosabb lelke szelid hajlongásokkal hagyta el kiéhezett tan-hüvelyét.

Másnap reggel a főszolgabíró ur füttyörészve tért haza egy kártya-éjszakáról. A mezőn át rövidítette az útját. Feje mámorosan lötytyingélt jobbra-balra és kártya-műszavak potyogtak ki a szájából. Meglátta a fekvő embert.

— Szervusz pajtás! Én vezetem, te majd kont. rázz: Isten áldd meg a magyart... És jókedvében a korbácsával ütötte a taktust.

A halott nem felelt.

A főszolgabíró tekintéllyel bökött feléje a lábával:

— Mi az, pasas! Te nem éneked a himnuszt, ha a főszolgabíró fujja eléd! Te anarchista! Te destruktív elem! Majd adok én neked hazaellenes izgatást!

A halottnak alázatosan meredt fölére a nyaka, s félig nyitott szempillái alól mentegetődzve meredtek ki szemei, mintha mondták volna:

— Bocsánatot kérek, tisztelt Főszolgabíró Ur, nem tehetem, nagyon szégyellem: éhen haltam.

A főszolgabíró haragosan hajolt le. De a Halál a részeg emberrel is megértette magát.

A halottat eltemették. A tönkre rongyolt, agyonaszott emberben senki sem ismert Szürke Polikárpuzra. De mert nagyon szük kájer volt rajta s a nadrágja csak bokáig ért, ráírták a fejfájára: Egy tanár.

ellenére, pusztán az értelmes belátás lelki erővel megmozdít, vezet és féken tart ilyen ember-tömegeket: az nagyjában megmutatja annak a szép jövőnek gyönyörű perspektíváit, amely a politikai megújulás közel jövőjében vár reánk.

A szegény embereknek ez a százezernyi tömege a politikai tüntetés alkalmából fölládozta közel félmillió koronára menő munkabérént s legalább még egyszer ekkora új érték előállításától fosztotta meg a nemzeti termelést... Miért? Mert úgy akarta, százezren akarták. És hiába bűstörködött velük szemben minden hatalom: ők, az elnyomottak, a kitagadottak, a végig üldözöttek, nyugodtan levették vállaikról az igákat, kimentek az utcára, megmutatták félelmes nagy erejüket, aztán újra kezükbe vették szerszámaikat. Mindez rendben, nyugodtan, méltóságosan... ők, a hazátlanok, a jogtalanok, akiktől féltetni kell a haza jövőjét.

Ez alatt pedig ezer év tradícióival megszentelt s nagyerejű törvényekkel megerősített országgyűlésünkön a haza atyái, az intelligenciának és a politikai érettségnek kiválókat legjobbjai, hosszú hónapok óta a széthúzásnak, a tehetlenségnek zűrzavarai közepette nem képesek a parlamenti adminisztrációnak a teendőit elvégezni. Érdemes e két külön világról gondolkodni... érdemes, de veszedelmes. Az embernek könnyen felforr a vére.

Buttykay és Zigány.

Ez volt a Sáros című politikai hetilap legutóbbi vezércikkének a címe s arról szólt, hogy Eperjesen március 3-án, ugyanaznap délután Buttykay jezsuita páter a katolikus-körben, Zigány Zoltán pedig a Martinovics-körben nyilvános előadást tartottak. A vezércikk tartalma a szokásos típusú rágalmazás, ezért foglalkozunk vele röviden.

A valláserköles talapzatán álló fenomenális páter, amint szent hevülettel építi a krisztianizmus imádságos templomát, szembeállítja a vallástalanság, a hazátlanság és nemzetköziség profétájával, aki profanizálja az ő ideáljait és prédikálja a rombolást.

Igy a Sáros. Nem üvölt, nem káromkodik, már látja feléivel együtt, hogy ez nem vezet célra: tisztességes hangon elégizál és szomorkásan maszlagol. Nem vitatkozik vele, csak megemlítjük, hogy Buttykay páter előadásának a címe volt „A Krisztus torzítás társadalmi bűn“, Zigány pedig az állami közoktatásról tartott előadást. A katolikus renesszánsz papja beszélt egy nemzetközi teológiai témáról, a hazátlan nemzetköziség profétája pedig ennek a szegény Magyarországnak legégetőbb, legnagyobb bajai egyikéről, a mi nemzeti elmaradottságunk egyik alapokáról mondott kritikát és ajánlott orvoslást. ... Ugy-e, milyen igazakat írt a Sáros? És vajon hányan hiszik el neki ezeket a protestáns gályarabok városában?

Moussongék mosakodnak, de még feketébbek lesznek.

Az Új Korszak február 23-iki számában az Országos Szövetség vezetőségét azzal vádoltam, hogy a december 8-iki nagygyűlésnek a választójogra vonatkozó határozatát semmibe sem vette, annak végrehajtása érdekében egy szót sem szölt, egy betűt sem írt. A vádra a Szövetség lapjában Moussong helyett Simon Lajos felel, Simon, a kitűnő másoló...

A Szövetség bajvivő leventéje két tárgyi okot hoz föl eljárásuk védelmére. Az egyik az, hogy a december 8-iki nagygyűlés csak határozatot hozott a választójogi propaganda dolgában, de utasítás nem adott a határozat végrehajtására. A másik az, hogy a Szövetség alapszabályai a politizálást kizárják.

Mind a két kifogásra el voltam készülve. Mind a két kifogás nagyon silány. Igaz, hogy a határozatnak utasító, végrehajtó záradéka nem volt és ez javaslattevő tanítótársunk hibája. Ámde a silány ürügy, amely mögé Moussongék elbujnak, világos magyar nyelven ennyit tesz: Minthogy mi nem kaptunk utasítást, minthogy nem lényesszerűtlenek bennünket, hát nem hajtjuk végre az imponáló egyhangúsággal és óriási lelkesedéssel hozott határozatot. A tanítósnak pedig azt feleli erre: A fene

tartson olyan kutyát, amelyiket bottal kell a nyul után hajtani.

Az is igaz, hogy a Szövetség alapszabályai kizárják a szövetségből a pártpolitikát és a párttételt tárgyalását. („... politikai és társadalmi pártügylek, párttételt a Szövetség tanács közgyűlése elé nem hozhatók és ott nem tárgyalhatók.” Igy szól a 23. § Simon idézete szerint.) Amde a választójog reformjának elvi kitűzése és követelése ma már nálunk nem pártkérdés, mert azt valamennyi magyar képviselőházi párt követeli a pártokon kívül vagy fölül álló királlyal együtt. Föltéve azonban, hogy a választójogi reform pártkérdés: nem hajthatta volna mégis végre a Szövetség vezetősége a december 8-iki határozatot?

Tudvalevő, hogy a munkások szakszervezeteiből is ki van zárva a politika és mégis ugyanazoknak a szakszervezeteknek a vezetői és tagjai teljes szabadsággal foglalkoznak — a választójogon kívül — a napirenden lévő igazán pártpolitikai kérdésekkel. Csakhogy ezt nem mint szakszervezeti vezetők és tagok teszik, hanem mint emberek, akik korlátlanul foglalkozhatnak politikával és élnek a politikai agitáció minden törvényes eszközével. Teszik pedig ezt azért, mert tudják, hogy minden társadalmi osztály jogos gazdasági követeléseinek megszerzéséhez igen hatalmas fegyver a politikai befolyás és hatalom. Ha ezt ma már nemcsak az ezeréves kultúrával bíró uralkodó osztályok, hanem még az elnyomott munkások is tudják, igazán szégyenletes dolog — mert a kulturális éretlenség bizonyítéka — volna, ha a tanítók nem tudnák. Szerencsére a tanítók is tudják, amit fényesen bizonyít a december 8-iki határozat. *December 8-án a tanítóság kimondta, hogy lényező akar lenni a demokratikus választójogért folyó országos küzdelemben.* Ezt a határozatot a vezetőség köteles lett volna respektálni, végrehajtani. Ha ebben az alapszabályok korlátozzák, alkalmas és kényelmes formát lehetett volna találni. De formai kifogások mögé bujni, ezt megteheti egy a fizetésképtelenség határán álló szatócs, aki az esedékes váltó kifizetésétől szeretne megmenekülni, de nem teheti a magyar néptanítóság vezetősége.

Egy elfogadható okot mégis hozhattak volna föl Moussongék. Azt, hogy ők nem érzik magukat képeseknek az ilyen határozat végrehajtására. Ebben az esetben azonban a határozat benyújtóhoz kellett volna fordulniok támogatásért. En itt a leghatározottabban kijelentem, hogy nekem a Moussong- és Simon-féle emberekkel való kooperálás a legkevésbé sem volna kellemes. De ha *közérdekekről*, ha a tanítóság érdekeinek előmozdításáról van szó, akkor a személyi tekintetek megszűnnek. Ők talán kényesebbek a *közérdekek* dolgában? Hát akkor miért nem kényesek az üzleti dolgokban és miért szövetkeztek egy szerencsétlen feyházviselt emberrel a „tanító (?) -bank“ megalapítására? ... De hiszen talán még én is jó lettem volna nekik erre a célra. Egy bankalapító társuk fölkeresett és meg akart nyerni üzleti céljaiknak, de én a közeledést a leghatározottabban visszautasítottam. Én tanítótársaimat nem akarom üzleti célok eszközeivé tenni; én nem *inségblöcsönt*, hanem *kényeret*, tisztességes munkabért akarok nekik kiküzdeni.

Simon Lajos az ő ostoba kis mosakodása végén sokat sejtetően azt mondja, hogy én tudom, miért teszem, amit teszek, de ő is tudja. Hát ez burkolt beszéd vagy csak nagykepti számárság, vagy vád. Az első esetben: nincs mit mondanom. A második esetben: elő a vádakkal!

Simon ur végezetül véleményt nyilvánít az én választójogi röpiratom értékéről. Mondtak róla mások is véleményt a sajtóban is, levelekben is... még pedig a röpiratot *tömegesen megrendelő* levelekben. De Magyarország 18,264.533 lakosa közül éppen Simon ur az, akinek a véleményét a legkevésbé tartom fontosnak. Csak egyet kívánok Simon ur figyelmébe ajánlani: az én irásom — *nem plágium!* S. B.

Igéret a tanyai tanítóknak.

Istenben nemsokára boldoguló közoktatásügyi kormányunk szegény hazánkat az ígéret földjévé tette. Igéretből óriási raktár áll készen mindenkor s a polcon ülök azt kegyesen osztogatják. Így történt meg, hogy még a tanyai tanítóknak is jutott belőle. És mi volt az ígéret? Fontos, nagyon is életbe vágó dolog. A közoktatásügyi miniszter ur hatalomra jutása idejé-

ben azt a becsületes, humánus, szép határozatát közölte az áthelyezésekkel egyetemben, hogy oly külterületi tanítók, kiknek községük belterületén is van állami iskola, a belterületi üresedések alkalmával előnyben részesülnek az áthelyezést illetőleg.

Szép papirosokon elröpítették aztán az ígéretet s a tanyai tanítók képzelhetetlen sivar otthonába szállott a remény: Hátha sikerül még egyszer az emberek közé jutni... vissza az életbe... s mindennap kapni a levelet... hallani a vonat dübörgését... olvasni két hetesnél újabb lapot... a gyermekeket iskoláztatni... Ezer és ezer ilyen apró öröm éledt fel; persze csak a száműzött sorban élő tanyai mesterek előtt örömök ezek. Aki kinn él a világban s élvezi a XV. század vívmányait, nem gondolja, nem képzelheti, milyen érzés lehet az 50 évvel ezelőtti közállapotokba visszazuhanni. Csuda-e hát, ha a tanyai tanítók minden álma a városba való bejutás?

És hogyan örült volna a puszta rektora, mikor világos, leírt, igazi betűkkel vala készítve a föl-támadást biztosító ígéret?

Magyar ember ígerte, még hozzá gróf is. Szabad-e hát csak legkevésbé is kételkedni az igazságában?! Dehogy, ha valaki azt merete volna írni akkor, hogy üssenek agyon, de én nem hiszem, hát talán fegyelmet kapott volna.

És azóta mulik az idő és atyámfia nézd meg, hejyeztek-e át tanyai tanítót a városba?

Nem! Az iskolának csufolt pajtáiban gyerek hadakat tanító rektor „urak“ kénytelenek feladni a reményt. És a helyzet kényszerítő hatása alatt átvedlenek kultúrtales, kártyázó, csizmás félparasztta.

És kik kerülnek a városi állami iskolákhoz ma? Protekciós, uri, flancoló leányok. Meg néhány jól született urfi.

A sivatagok tanítói pedig várják — elevenen való eltemetésük elmúlását. A megváltás napja pedig késik, sokhoz talán csak akkor megyen el, mikor a halál — a tanítók egyetlen biztos protektora — behelyezi majd őket a belterületi temetőbe...

Látva, hogy saját ígéretét sem veszi figyelembe a hatalom, célszerű és kifejező dolog lenne, ha a tanítóság az egyetemes gyűlés idején ezzel az örök szép dallal adna szerenadót diktátorának:

Csak maradj magadnak
Biztatóm valál,
Hittem szép szavadnak
Mégis megcsalál... *

—ó—

Hazafiság és vallásoktatás.

A tisztán látók és gondolkodók rég tudják már, mit jelent az, ha valaki a hazafiság szines takarójába burkolózva kiáltja, hogy ez vagy amaz a reform megvalósítása a hazafias érzelem rovására lenne. Ez az aggodalmaskodás azt jelenti, hogy az azt használók, kifogván az érvekből, valamely érzelmi jelszót vegyitenek a harcba. Ezzel palástolják tudatlanságukat, ezt használják ijesztőül minden reform, minden törekvés ellen, amely intézmények demokratizálódását elősegíthetné, amely megszüntetné a történelmi igazságtalanságokat, megtörné a zsarnokok kegyetlenségét és föl szabadítaná a társadalom elnyomott osztályait. Ugyanilyen érzelmi jelszavakat használnak akkor is, ha az iskolai vallásoktatás eltörléséről van szó. Szerintük vallásoktatás nélkül megbomlik az erkölcsi rend, a béke és különösen a hazaszeretet vallja ennek kárát: a vallásoktatás kiküszöbölésével vége a hazafias érzelmeknek, sőt vége a hazának.

Lássuk röviden, mi igaz ezekből az ijesztgetésekből.

Jól tudjuk mindannyian, hogy minden oly tan, eszme, mely az egy országban lakó emberek együttérzését megbontja, vagy rétegekre osztja, káros és veszélyes a hazára, a nemzetre. Tagozódásokat, megkülönböztetéseket, ellenkező érdekeket hoz létre azok között, kiket éppen a haza

* Ezt Balásytól tanultam, hogy a cikk végére vers kell.

érdekében minél egységesebbé, elválaszthatatlanná kellene tennünk. Minden törekvésünknek oda kell irányulnia, hogy a haza fia s a társadalmi rétegek közt az érdekellentéteket minél jobban — a megsemmisülésig — lebonyolítsuk, hogy mindnyájuknak lehetőleg azonos érdekeik és céljaik legyenek: dolgozni önmagunkért, embertársaink és hazánk javára. S mindenki, ki ez utóbbi cél eléréséhez munkájával hozzájárul, az a többivel mindenben egyenlő jogokat élvezzen. A vallásoktatással pedig éppen ennek az ellenkezőjét érjük el. Felekezetek szerint különböző életcélt tűz ki minden vallás követőinek, megkülönbözteti a magyart a magyartól és szítja a gyűlölködést a magyar és magyar között, ember és ember között. Ez föléje helyezi a vallás törvényeit a társadalmi és nemzeti törvényeknek és a hazafiságot csak annyira értékeli, amennyire a vallásnak van hasznára. Elég szomorú példát nyújthat e tekintetben az a történelmi nagy tanulság, hogy a nép jogaihoz mindig ott jutott el a legnehezebben és a legnagyobb küzdelem árán, hol a vallás legerősebben tartotta fogva az embereket; a kultúra is ott vetette meg legnehezebben a lábát. Napjainknak szemünk előtt folyó eseményei is ezt igazolják.

Viszont az érveknek végtelen sokaságát sorakoztathatnám mellett, hogy mennyire boldogulnak azon államok polgárai, melyekben a vallásoktatás már kiszorult az iskolai rendes tárgyai sorából. Álljon azonban itt a sok elméleti, tudományos érv helyett a mi korunk életéből a japánok sorsa, hogy igazolja előttünk az iskolai vallásoktatás valódi szerepét és jelentőségét. A japánoknál mindig mentes volt az iskola a vallás befolyásától. Egy japán tanítóképző intézet tanára, Yoshida K. tartott Németországban fölolvasást a japán erkölcsi neveléséről; ebből közlöm a következőket:

„Amint már említettem — mondja Yoshida dr. — nálunk a nevelés teljesen el van különítve a vallástól; az iskolákban, a papi szemináriumok kivételével, sohasem volt vallásoktatás, hanem a helyett erkölcsöt tanítottak. Az 1868-iki restauráció előtt a konfuciusi irások képezték a tanítás főtárgyát és középpontját az iskolai oktatásnak. Európában gyakran vallásnak tekintik a konfucianizmust; de véleményem szerint ez nem helyes. A későbbi generációk Konfuciuszt szent személynek tisztelték ugyan a templomban: azonban a konfucianizmus a vallásnak semmi nyomát sem mutatta, tisztán erkölcsen volt az.

Az restauráció (1868) óta pedig nem játszott többé szerepet a japán iskolában a konfucianizmus. Azóta mint külön tárgyat tanították az erkölcsen. A legújabb iskolatörvény értelmében hetenként két órán át az elemi iskolák összes osztályaiban egy órán át a középiskolák és magasabbfokú iskolák osztályaiban, azonkívül minden szakiskolában. E tanításra nagy súlyt helyeznek nálunk, különösen az elemi iskolákban.

Fölolvasása további folyamán megemlíti, hogy négy éven át készült az összes iskolák számára megfelelő erkölcsen, amelyben fokozatosan, történelmi személyekről vett példákkal tették érthetővé és kedvelté az erkölcsen általános alapfogalmát; majd a családi, szociális, egyéni és polgári élet erkölcsi törvényeinek ismeretét tanítják. A középiskolákban az erényekről és kötelességekről tanítanak, azután összefoglalásul rendszeres erkölcsen nyújtanak. Mindezt szemléleti, példázó szintézis útján végzik. A magasabb iskolákban és a szakiskolákban tudományos, filozófiai erkölcsen tanítanak. Mindez semmi vonatkozásban sincs a vallással; vallástant abszolúte nem tanítanak az iskolában. Ott a vallásos hit teljesen szabad, mindenki azt hisz, amit akar. Schopenhauernek azt a nagy igazságát pedig, hogy „a valódi erkölcs és az igazi erkölcsösség semmi vallástól nem függ“ a japánok úgy fejezik ki, hogy „mint polgároknak és embereknak csak egy közös erkölcsi fölfogásunk lehet, melyet minden vallási szektának el kell ismernie!“

Am mondja meg bárki, hogy a vallástalan japánok hazaszeretetét tartja-e jobbnak, amely az egész világot csodálatba ejtette az önfeláldozó szolidaritás nagyszerű tetteivel, avagy a vallásos magyar arisztokrácia „hazaszeretetét“ becsüli-e többre, amely politikai hatalmának önző kihasználásával szegényé, műveletlenné és földönfutóvá tette honfitársainak millióit. Ifj. Seites Jenő.

HIREK.

„Mi baja a magyar népnek és hogyan segíthetünk rajta?” Ez a címe annak a röpiratnak, amelyet az Uj Korszak multkorai számával kinyomattunk és 26.000 példányban szétküldtünk. Ugyanakkor fölhívást intéztünk a kartársakhoz, hogy terjesszék azt a röpiratot a nép között. Tudtuk, hogy nem hiába fordulunk a tanítószághoz, tudtuk, hogy egész sereg megértő, tenni és áldozni kész kartársunk fog a választójog aktív harcosai közé beállni. Ebben a tudatban az agitációs röpiratból még külön 50.000 példányt nyomattunk, csak úgy, a jó reménység fejében. A csinosan kiállított, füzött, 32 oldalas iratot 6 fillérjével, 100 példányonként pedig 3—, illetőleg 2-50 koronájával bocsátottuk forgalomba. Az eredmény az lett, hogy az első napokban beérkezett megrendelések fölemésztették az egész készletet, úgy hogy újra kell nyomtatnunk a füzetet s emiatt a később érkezett megrendeléseket csak a hét végén és a jövő hét elején intézhetjük el. Kérjük tehát a megrendelő kartársakat, hogy sziveskedjenek a szétküldést türelmesen bevárni.

Most pedig fölbátorítva az eddigi sikertől, még nagyobb eredményt szeretnénk elérni. Azért újra fölkérjük összes barátainkat és kartársainkat, hogy tegyék magukévá a demokrácia ügyét, fogjanak hozzá a legnagyobb erővel az általános, egyenlő és titkos választójogért való agitációhoz és e célból terjesszék a legnagyobb buzgalommal választójogi röpiratunkat. A füzet eddigi terjesztői tulnyomóan olyanokból kerültek ki, akik nem tagjai az Uj Korszak törzsközség gárdájának. Ez részint örvedetes, részint lehangoló meglepetés volt nekünk. Örvedetes annyiban, hogy eszméink egyre újabb és újabb teret hódítanak. Lehangoló annyiban, hogy azok, akikre biztosan számítottunk, a munkából nem vették ki a részüket olyan mértékben, mint ezt nagyobb öntudatosságuknál fogva tenniük kellett volna. Most tehát a régi gárda késedelmes tagjaihoz fordulunk és kérjük őket, hogy tegyék meg kötelességüket mindnyájan, kivétel nélkül. Ha mindnyájan megteszik kötelességüket, akkor még legalább 300.000 darab agitációs füzetet vihetünk ki a nép közé.

Sok kartársunk azt írja, hogy nincs semmi módja a füzet terjesztésére, pedig más progresszív gondolkodású polgárokkal együtt szívesen áldozna erre a célra néhány koronát. Hogy az illetők dolgát megkönnyebbsítük: szívesen elküldjük a füzetet egyes példányonként is a hozzánk juttatott címekre. Ebben az esetben azonban minden egyes példánynak 6 fillér az ára (bérmentes postai küldéssel együtt).

Nemzetiségi vidékekről azt a kérést intézték hozzánk egyes kartársak, hogy adjuk ki a füzetet tót és román nyelven is. Sajnos, ez idő szerint nem rendelkezünk az ehhez szükséges anyagi eszközökkel. Azonban nem lehetetlen, hogy később ezt a kívánságot is teljesíthetjük.

Barátaink, kartársak! A politikai válság egyre élesebbé válik és ezzel egyre jobban a homloktérbe nyomul a választójogi reform, mint a legelső sorban megoldandó kérdés. Mi tehát most már igazán nem lehetünk tétlen szemlélői az eseményeknek, ha azt akarjuk, hogy a legközelebbi jövőben a politikai súlyunkért is számításba vegyenek bennünket

Az Uj Korszak lapbizottsága.

Ujabb törvénytiprás. Ujabb merénylet a tanítók polgári jogai ellen. Zichy János gróf nem elégedett meg azzal a kudarcral, amely őt akkor érte, mikor egy fővárosi tanítót eltiltott a szövetség lapjának szerkesztésétől. Ez a szegénybéllyeg még ott ég a Hold-utca homlokán s most ujabb erőszakra adták magukat. Egy igen jámbor és hazafias lap tanítószervezőjét tiltotta el

a miniszter a szerkesztéstől a lap „hangja” miatt.

Az a lap és az a szerkesztő ezt a megrágalmazást ki nem érdemelte. De nem ez itt a fontos! A fönnálló törvények értelmében a tanító polgári jogaihoz tartozik a lapszerkesztés is. És csak ebben a valláserkölcsektől csepegtő országban lehetséges az, hogy minden fölzudulás és erélyes megtorlás nélkül a polgárokat még leheszen fosztani törvényes joguktól, mert az egy kényur szeszélyének így tetszik és mert ez rövidlátó politikájának így felel meg.

Azok az istentelen szabadkőművesek! A papok és kitartottjaik feneketlen dülhvel rontanak neki a radikális polgárságnak, a kultúra zászlóvivőinek. Pedig ezeknek a munkája abban csucsosodik ki, hogy itt, a szeretett magyar hazában olyan állapotokat teremtsenek, mely szerint minden dolgos ember élvezhesse a kultúra nyomán fakadó békés, boldog jólétet. Ezért áldoznak annyi szellemi és anyagi erőt. Dr. Várady Zsigmond orsz. képviselő 10.000 koronás alapítványt tett a minap, hogy annak kamataiból biharmegyei tanítók külföldi tanulmányutra mehessenek.

Csak a papok ülnek a bitortolt nagy egyházi vagyonokon és hizlalják egymást belőle. Csak a holt kéz nem mozdul meg s nem akar rendelkezésének eleget tenni.

Zihy ígér . . . megint ígér! Amint a budapesti tanítók fizetési szabályzatával tette a nagyhatalmú miniszter, úgy várakoztatja most a nagyváradiakat. Sőt itt a halogatás még hosszabb időre fog nyulni. Nagyvárád ugyanis több fizetést akar adni a városi tanítóknak, mint amennyit az állam ugyanott ad tanítóinak és a szembe-tinő különbség miatt a miniszternek skrupulusai (?) vannak. A város már egy párszor sürgető kérvényeiben elmondta, hogy tanítóit autonóm jogainál fogva úgy fizeti, ahogy akarja; a miniszter erre rá se hederít, csak ígér és ígér, de a fizetésrendezést nem hagyja jóvá.

Ez az atyai gyámokodás igazán fölháborító. Egy igazi kultürembernek, még ha nem is miniszter, örülni kellene annak, hogy az iskolafőntartó tisztességes fizetést ad tanítóinak. De ebben az Ázsiában nem örülnek a becsületes kultur-munkának. Itt nem érdek a modern iskola. Itt csak a valláserkölcse ér pénzt. Csak ezen az alapon lehet ezt az önző osztályuralmat főntartani. De jellemző és biztató jel, hogy már itt sem merik egyenesen és nyíltan megtagadni a nagyváradi határozatot. Csürnek, csavarnak, ígéretnek . . . míg az isten valahogy ki nem segíti őket a bajból. Mig egy egészes szelroham le nem söpri őket a hatalom polcáról.

A kassai püspök és a lakásuzsora. Lassan lassan kiderül, hogy a papi lakásuzsora nem csak szörványos dolog, de országszerte elterjedt szokás. A kassai káptalan ugyanis február elsején 40—50%-os béremeléssel lepte meg a tulajdonában levő ház lakóit. Most azután kiderült, hogy a meglepetésszerű lakásuzsorára a püspöki udvarból üzentek a kanonok urakat. A püspöki udvar politikája itt alighanem csöddöt mond. A több évre szóló szerződéssel bíró lakók ugyanis pörrel felelték a szent lakásuzsorásoknak. Hát nem épületes dolgok ezek „az uszora ellen küzdő” papság részéről?

Egyik pap pálinkával, a másik lakásuzsorával növeli jövedelmét. Hát mégis csak igaz az, hogy a pénznek nincs szaga?!

Pap, mint italmérsi elnök. Ilyen is van. Felsőlehotá nagyon szegény kis község Arva-megyében; a lakossága alig hatszáz ember, de azért már ösödök óta három koremszája van. Ezek a koremszák, hogy úgy mondjuk: régen szerzett jogok. Ezeket a „régen szerzett jog”-okat, a koremszából folyó jövedelmet megirigyelte az ottani néppárti pap, szervezett egy fogyasztó szövetkezetet és kieszközölte annak az italmérsi engedelmet. Másnak ez nem sikerült volna. És ennek a szövetkezetnek és italmérsi fizetnek a tisztelendő az elnöke. A kis falunak most négy italmérsése van, amikor a közszükséglet (ha ugyan közszükségletről lehet beszélni) alig kíván egyet is.

De hát a szent férfinak nagyon mindegy, hogy miféle címen nő a jövedelme. Fődolog, hogy nő!

Gróf Tisza István — népe. Amilyen az uraság, olyan a jobbágya. A hirhedt Bihar vármegyének magyarországi járásában van Veresfalva községe. Ebben a faluban nincs iskola, de van rengeteg sok iskolaköteles gyermek. Ezért arra kötelezte a vármegye a községet, hogy építsen iskolát. Mikor az előjáróság a szerződést megkötötte a vállalkozóval, a falu népe lázadásba tört ki s azóta csendőrök tartják féken a falut.

A szerencsétlenek irtóznak a tanítóktól, akár s grófjuk, Tisza István. Nekik is inkább pap kell és koremsza. Így hallották azt hazánk legnagyobb élő fiától. Nem akarnak hát nálánál okosabbak lenni.

Ezek azok az érett választópolgárok, akiknek a vállain ma a magyar nemzet nyugszik. Ezek a kulturiszonyban szenvedő emberek küldik a tiszapistákat s egyéb népgyűlölő grófokat a parlamentbe. Azért lángol értük a grófi kebel s megborzad arra a gondolatra, hogy a kulturát szomjazó szervezett munkásság százezrei jogot kapjanak arra, hogy az ország dolgainak intézésébe beleszóljanak. . . Mert másképpen lesz akkor . . . Kultúra és jólét út majd tanyát a magyar hazában . . .

Mi a fizetése a biharnagybajomi református tanítónak? A biharnagybajomi református egyház már másodszer intéz kérvényt a közoktatásügyi miniszterhez, amellyel 56 korona tandíjjövedelmi kárpótlás megtérítését kéri két tanítója részére. Az első kérvényt a miniszter elutasította, bár Bihar vármegye közgazgatási bizottsága a kérelem teljesítését javasolta. A mostani, második kérvényhez az egyház az ugynevezett javadalmasági jegyzőkönyvet is csatolja. Ez érdekes adatokat tár elénk. Az egyik jegyzőkönyv Csathó Elemér tanító jövedelméről számol be. Ez a tanító késpénzben kap az egyház tanítványai után fejenként 2 kor. 40 fillért, hetven tanítvány után tehát 168 koronát. Azonkívül 16 métermáza és 10 kilogramm búzát 246 kor. 83 fill. értékben, 7 métermáza zabot 89 korona 60 fillér értékben és 70 darab csirkét, amelyeket szintén fejenként kap a tanítványok után és amelyeket 56 koronával vált meg az egyház. A földet 216 koronát jövedelmeznek a tanítóknak, akiknek így összes tanítói jövedelme 775 korona 93 fillér. Ezért köteles ez a tanító 70 felsőosztályú fnt tanítani, amellet még kántor, temető, orgonázik és ezért külön 1089 korona 37 fillért keres. Az ingyenes népoktatással megszünt a csirkedíj és ezt az 56 koronát kéri az egyház a minisztertől. A kérvényt a bihar vármegyei közgazgatási bizottság legközelebbi ülésén tárgyalja és fölterjeszti a miniszterhez, aki a másodszori kéreésre talán mégis kiutalja a tanítóknak az 56 korona tandíjjövedelmekárpótlást az elvesztett hetven csirkéért.

Ha! Szabolcs vármegye népiszkolai viszonyai nem a legideálisabb helyzetben vannak. Legalább erre vall a megye közgazgatási bizottságának félelmi jelentése, mely szerint a mult év második felében 36.055 tanköteles látogatta az iskolákat s ezek 269.821 félnapot mulasztottak igazolatlanul, amiért a hatóság 17.002 korona bírságot rótt ki a szülőkre. Még kirívóbb a jelentésben, hogy 5115 tanköteles az év végéig egyáltalán be sem iratkozott.

Szabolcs vármegye királyi tanfelügyelője ebből a világgal. Szerinte ezekből az adatokból éppen az tűnik ki, hogy Szabolcs vármegyében igenis komolyan foglalkoznak a tankötelezettségi törvény végrehajtásával; rövid idő alatt körülbelül 250—300 tanterem létesült és ha a szükséges építési és tanítói fizetéskiegészítési államsegélyt a miniszter ur rendelkezésükre bocsátja, akkor a még be nem irt tankötelesek is törvényes oktatást fognak nyerni. A jelenlegi iskolafőntartóktól, egyházaktól, politikai községektől az iskolák fölállítását illetőleg többet aligha követelhetnek.

Ha a kultuszminiszter engedélyezi . . . stb. Éppen itt van a kutya eltemetve! Hát ki hiszi el, hogy gróf Zichy János elv fogja teremteni a kívánt pénzt? Avagy csupa kat. iskoláról van szó? . . . Akkor ezer bocsánat! Meglesz a segély, meglesz.

A muszáj-iskolakerülők. Kiskundorozsmán 1911 szeptemberében hatvan gyermekkel több tanulót irtak be a belterületi iskolába, mint ahány gyermek oktatására tanító van. Mit csináljanak a gyerekekkel? A közoktatásügyi miniszterium leirt a tanítótestületnek, hogy a tanítók egyelőre osszák föl egymás között a hatvan nebulót vagy fölválva tanítsanak a rendes tanító nélkül való osztályban. A tanítótestület néhány hónapig el is látta a gazdátlan osztályt. Pár héttel ezelőtt azonban a tanítók megtagadták a további helyettesítést. Az iskolai gondnokság ekkor megdöbbsent; sokáig tanakodott és végre arra az álláspontra jutott, hogy a tanítókat nem lehet kényszeríteni a fölválva történő további helyettesítésre. De hát akkor mit cselekedjenek? Közben a tanítótlan gyerekek, ott az osztályban, a fulladt levegőben, ásítottak, el is aludtak vagy verekedtek. Valamit már muszáj volt velük cselekedni. És a gondnokság kizárta a hatvan gyereket az iskolából; egyszerűen kizárta. Ezért hangosak a dorozsmai utcák, a mezők, kora reggeltől késő estéig. — A kulturhaj betetőzésére jött ez a másik história: Horváth Margit, az állami állandó

gyermekmenedékház vezetője lemondott állásáról, mert 600 korona évi fizetésből megélni nem tud. Így a kis árvák gondozása most már vagy semmilyen, vagy nagyon hiányos. Az iskolából kizárt gyermekek szülei persze nagyon el vannak keseredve. Szidják a gondnokságot, a tanítókat és szidják a minisztert. A kizárt gyermekek szülei most azt tervezik Dorozsmán, hogy nagy küldetésben kéri a közoktatásiügyi minisztert, hogy sürgősen nevezzen ki tanítót a dorozsmai hatvan muszaj-iskolakerülő részére. És mit fognak kapni? Egy kedves kis ígéretet — lejárta nélkül. Mert tudvalevőleg gróf Zichy János ur öngyméltósága az ígéretekben fölülte bőkezű. De pénzt adni és — iskolára, olyan nincs. A pénz kell a papoknak és a klerikális iskoláknak. Az állam püspököi éljenek meg az ő szép ígéréteiből.

Kulturálisznosság. Még a múlt év husvétjén történt, hogy a zentai városháza és a templom leégett. Azóta nincs rendes hajléka a városi közgazgatásnak. A városházát a kultuszminiszter engedelmével a központi állami elemi iskolába helyezték el, az iskola céljaira pedig különféle házikókat béreltek. Hogy aztán milyen tanterekben történik Zentán a tanítás, a következő esetek mutatják: Az egyik iskolahelyiségben működő igazgató jelentette a városi tanácsnál, hogy egy gyermek beleesett az udvaron lévő földellen pöcegödörbe. Ez az iskola egyébként arról nevezetes, hogy valamikor, amíg arra alkalmas volt, gépraktárnak használták. Azután éjjeli női mulatóhelylővé léptették elő. Egy harmadik iskolából pedig a szülők vették ki a gyermekeket azzal az indoklással, hogy a gyerekeik megbetegednek. És igazuk van, mert az iskola céljaira szolgáló helyiség falai oly nedvesek, hogy a gyöngye szervezeti kis diákok föltétlenül megbetegednek a helyiségben. Hát nem fért volna el jobban a zentai városi közgazgatás azokban a pajtáknak? Súlyos mulasztás terheli itt a vármegyei tanfelügyelőt. De vajjon felelősségre fogják-e őt vonni azért, hogy ilyen borzalmas helyre költöztette az állam iskoláit. Százat egy ellen, hogy még meg is dícsérik érte. Minálunk ez így szokás.

Halálskola. Még pedig m. kir. állami. Olyan állapotban van a pécskai állami iskola, hogy minden pillanatban összedülhet; levegője megöli a gyermeket. Ezt Pécskán mindenki tudja, sőt eljutott a híre a közoktatásiügyi miniszteriumba is és utasították az aradi államépítészeti hivatalt, hogy új iskolaépítést készítsen. A miniszterium nem fogadta ezt el és pótlásra küldte vissza. A pótlás pedig mindazért nem történt a mai napig, mert az illető tisztviselő, aki a terveket készítette, szabadságon van és így május előtt aligha készülnek el a tervek. Hogy az iskola mikor készül el, azt nem tudja Pécskán senki. Talán majd akkor, ha a régi iskola összeomlik. Akkor kerítenek embert, aki a szabadságotól tisztviselő helyett tud építési tervet készíteni. Keríthetnek majd néhány sírásót is. Mert jó vége ennek a magyar idillnek nem lesz.

Egy vallásferkölösös bestia. A napilapok megírták, hogy a kicsindi katolikus iskola tanítóját az iskolaszék orvosi vizsgálatra utasította, még pedig annak megállapítása végett, vajjon van-e vérbaja, mert ha van, akkor állásából elcsapják. A különös rendelkezésből szinte ordított az a hallatlan impertinencia, amely feltételezte, hogy a tanítónak viszonya volt az állítólag vérbajos, de — mint utólag kiderült — a szekatúrától agyonzaklatott és megőrült tanítóval, aki a falu intelligens embereinek hiányában, kollégája, egy mit sem sejtő ártatlan leány társaságában töltötte szabad idejét. Mikor ezt a hallatlan esetet megírták a lapok és a kicsindi iskolaszék megírták jogtalan és mondhatni brutális cselekedetért, a plébános a hírlapi közleménnyel kezében házról-házra járt és a tanítónő ellen izgatva a népet s ez az izgatás ma már olyan foku, hogy a tanítónő élete valószínűségi pokol és jöllehet a hirt nem ő származtatta a lapokhoz, a plébános követeli, hogy a tanítónő vonassa vissza a lapokkal a hirt. Csak-hogy nincs visszavonni való! A hir igaz.

Türelmetlenül várja minden tanító, hogy a vallásferkölösök állami ellenőrzője, Esztergom vármegye királyi tanfelügyelője, miképpen fogja megvédelmezni a védtelen és halálra zaklatott tanítónőt. Megvárjuk és megírjuk.

A pap, a tanító meg a tanítónő. A vallásferkölösök fizetett őrei, a papok, elég gyakran meghazudtolják tetteikkel a prédikációjukat. A családi élet tisztaságát követelik, pedig a papi nőtlenség sokszor ráusztja őket a mások családi életének beszennyezésére. A görögkeleti papnak szabad nőszülni, de azért ezek között is akad, aki a más

feleségét — a tizparancsolat ellenére — megkívánja. Így egy temesmegyei faluban Imrescu Iliá görögkeleti román pápa is viszonyt folytatott Dudescu Péter tanító feleségével. Amikor a tanító a viszonyra rájött, megfenyegette a lelkész, hogy beárulja őt feleségénél, a pópánénál. Imrescu erre dühében kést ragadott és összeszarkálta a tanítót, aki súlyos sérüléseket szenvedett. A temesvári törvényszék egy havi fogháza ítélt a vallásferkölösös pópát.

Dupla vallásferkölös. A Freie Schule írja meg ezt az épületes kis esetet. Apasági keresetet adtak be N. N. ur ellen, aki a bíró előtt elismeri, hogy a gyermek az övé, hajlandó is a gyermek születésétől kezdve 16 éves koráig a negyedévi 36 marka tartásdíjat megfizetni. Egyéb költségek viselésére azonban nem érzi magát kötelezettnek (a nő a szülés után súlyos betegség lett!) Feleségül sem veheti a panaszt — ugymond a bíró előtt —, mert mint *hithű katolikus elvált asszonnyal nem léphet házasságra!*... És mondja még valaki, hogy nem jó üzlet vallásferkölösnek lenni!

A szeretet papjai. A régi fegyverek elraktak már, most újakat kell keríteni. Ezek közé az új fegyverek közé tartozik A Kereszt című lap (egyik szerkesztője Szentessy Alfonz: homályos múltú ur, pap is akart lenni, amely azzal a kifejezett céllal indult meg, hogy a zsidógyűlöletet szítsa és ellensúlyozza a katolikus papok egy-némelyikének gazságait. A Kereszt nem közöl egyebet, mint a talmud, a „szent könyv“ egyes részeit, de szándékosan csak azokat a részeket és ezeket is elferdítve, amelyekben legkivált *nemi* dolgokról van szó. Ezzel azt akarják elhitetni a könnyen hívő emberekkel, hogy a zsidók szent-könyve nem áll egyébből, mint pornográfiából, következőképpen a zsidók egész története nem egyéb ocsmányságok halmozásánál és maga a zsidó nép is ocsmány. Hogy tisztára a zsidógyűlöletet akarják ennek a vállalatnak az emberei aprópénzre váltani, ezt a legújabb előfizetési fölhívásuk is elárulja, amely kérkedve mondja egy helyütt: „...véresszájú cikkeket írtak ellenünk a lapok, rendőrségért, ügyészségért kiabáltak. És mégis „valóságos diadalmit járt meg eddig a talmud magyar fordítása, 200-nál több mágnás, 700-nál több katolikus és protestáns pap s ugyanannyi ügyvéd és bíró rendelte meg rövid idő alatt e művet s második kiadást kellett nyomtatni.“ A katolikus papokat és mágnásokat tehát nagyon érdekli ennek a gyűjtőműnek a tartalma, pedig ők tudhatnák és bizonyára tudják is a legjobban, hogy az új szentírás semmivel sem áll mögöttes a zsidók szent könyvének csilárdós részénél. A talmudról ezeket írja A Kereszt: „Semmiféle pornográfikus műben nem lehet ennyi ocsmányságot találni. Nincs mi, ami ennél érdekesebb lenne.“ Parázna, tehát érdekes! Az új szentírásról azonban hallgat. Azt hét lakattal zárja el hívei elől a gyűlölködő Kereszt. A hívek észre térnének és elundorodnának a kegyesszerekkel házalóktól. S miből élnek akkor?...

Ezek is szigorúan vallásferkölösös szeltemben nevelkedtek! A gyopári (Zemplén) koresmában szívzélhűdésben meghalt egy cigány. Az elhunytat hozzátartozói nem voltak, a koresmáros hát az előjárósághoz fordult. Az előjáróság pedig összehívta a közgyűlést, amely kimondta, hogy a *község nem foglalkozik cigányhulla eltakarításával.* Ezek az emberek az egyedül üdvözítő egyház tagjai sorába tartoznak. A gyopári szent atya jól nevelte a nyáját. Megérdemli a kitüntést. A Mária-kongregáció főfő-mestere megszerezheti neki a vallásferkölös nagykeresztjét a gyémántokkal.

Gazdag koldusok... szemérmetlen koldusok. Van Kolozsvárott egy Marianumnak címzett katolikus leánynevelő intézet, amelybe az erdélyi mágnás- és dzsentrifamiliák küldik gyermekeiket alapos vallásferkölös kioktatásra. A pazar, csillogó, márványos, tükörlakos intézet 1600 korona évi segélyt kér koldus Kolozsvár városától.

Mert a „kincses“ város koldus, iskolai rozogák, ami pedig új és ép, azt törlesztéses kölcsönből emelte. Egyéb kulturális célokra se telik pénze. Ezért Apáthy István egyetemi tanár ellene volt a segély megadásának.

De hiába, Mária mindkét nemű leventéi jól vannak szervezve s mégis keresztül vitték a segélyt — még súlyosabb formában. A város alapítványt tesz a Marianumban. Így biztosabb. Visszavonhatatlanul biztos. Így pumpol a leleményes egyház az államtól és városoktól. A polgárság még kiskoru és bigott. Nincs, aki ennek a koldulásnak gátat szabjon. Így nevelnek nálunk drága közpénzekben egy felekezeti elfogult, a haladást elmaradt, türelmetlen s a más felekezet-bellekkel gyűlölködő nemzedéket.

Akadémiái székfoglaló négy diák előtt. Hogy milyen káros hatással van az, ha művelt, intelligens tanfőfiak helyett tudatlan nem illyenek mennek föl a katedrara, bizonyítja a kiváló jogtudósokkal szemben a püspöki segédlelennel béemelt Ferdinándy esete is. Ez a tanár a minap tartotta meg székfoglalóját a Kassai jogakadémia közgazgatási tanszékén. És ez alkalommal megtörtént az

a rettenetes blamázs, hogy a székfoglalón, mindössze négy diák jelent meg. De azért Agoston püspök boldogan dörzsöli a tenyerét, mert neki „tudományos színvonalon“ álló jogakadémia helyett *felkelt* jogakadémia kell.

Már a tanárok is... Az újságírók és magántisztviselők után most már a tanárok is hozzányultak volna a sztrájk fegyveréhez, ha meg nem kapták volna sztrájk előtt a követeléseiket.

Az aradi román tanítóképzőintézet tanárai sok éven át hiába kérték az aradi szentszéktől szülőkös fizetésük rendezését. Tavaly a román zsinat utasította a szentszék, hogy a tanárok fizetését sürgősen rendezze. A szentszék azonban mindeideig késétt. A minap a tanárok beadványban figyelmeztették a szentszék, hogy *ha sürgősen nem segítenek, megszüntetik a tanítást.* Pap János püspök erre sürgősen összehívta a szentszéki tanácsot. Elhatározták, hogy minden tanárnak legalább 600 koronával fölemelik a fizetését mátol fogva addig is, míg a tanárok fizetését és szolgálati szervezetét véglegesen rendezik.

A sztrájk tehát, mielőtt kitért volna, győzedelmeskedett.

Vajjon ezek után a tanítónövendékeket arra fogják-e oktatni az aradi tanítóképzőben, hogy a népet igénytelenné kell nevelniük?!

A kivándorlás, mint állami jövedelmi forrás. A kivándorlást szabályozó 1909. évi II. törvények a hadkötelesek és az állításkötelezettség alatt álló ifjak kivándorlási engedelmét övadékhöz köti. Ezek az övadékok az illetők vagyoni viszonyaihoz képest 100—300 korona között váltakoznak, mégis, mivel nagy számban akadnak ilyen övadékköteles kivándorlók, évenként tete-mes összegre rug az így befizetett összeg. *Tolna-megyében* a múlt évben 231 egyén 27.000 korona övadékot helyezett letétbe. Ebből az összegből a visszaérkezett kivándorlók visszafizették kamatokkal együtt 4447 koronát, 6136 korona 55 fillért pedig beszolgáltattak a kivándorlási alapba, amely tudvalevőleg kivándorlásellenes célokra való. Az állam így pumpolja meg a kivándorlókat kivándorlásellenes akciójá érdekében. Vajjon ez az eljárás az erkölcsök melyik kategóriájába illik?

Papok tükre.

Nincs hét, hogy meg ne jöjjön hozzánk legalább egy jó, kövér, utálatos papi botránynak a fölháborító híre. Most a pozsonymegyei Papfa község papjáról adjuk az alábbi, természet után föl-vett hü arcképet. Ez a fölkezt ember *Martini Miklós*, az ivánkai plébános, aki Papfán nemcsak az igazhívők lelki ügyeit, hanem az állami népoktatást is gondozza.

A hozzávetőleges becslés szerint 120 kg. test-súlyu ember javíthatatlan alkoholistá, amiért ugyan nem ítélték el, mert hiszen a róm. kath. egyház nem kíván papjaitól antialkoholista fogadalmat; hasonló kánoni mentsége van a szent férfúnak a szerelmi kalandokra is, mert az egyház csak a házasságtól tiltja el papjait, szüzességi fogadalmat ellenben nem kíván tőlük. Nyilván ugy gondolta VII. Gergely, a nagy pápa, hogy a házasság tisztátalan dolog, ettől tehát el kell tiltani a papokat: a házasságon kívüli szerelmeiről ellenben hallgat az egyház törvénye. Kár, hogy az a fránya világi törvény másképpen szól; a szent atyát tudniillik természetes atyaságokért is zaklatják a profán bíróságok. Igaz, hogy a szeretet vallásának a papját nem izgatják az eféle dolgok, mert a harcias férfiú eféléket szokott mondani: „Csak akkor érzem jól magamat, ha valakivel hadakozhatom. Élvezet nekem az, ha valakit letiporhatok. Ha pap nem volnék, már egy pár embert megöltém volna.“ És ez elvekhez teljesen méltóan viseli magát a papi csuhába bujt házassáros falu rossza. Állandóan ujjat huz a falu népével s folytonos pörösködése miatt valóságos réme a bíróságoknak.

Az előkelő férfiú éjszakánként el-eljár a fosztókákba, de a tanítóval nem fog kezet s ha ez mégis kikerülhetetlen, három fölszentelt ujját nyújtja. Nemrégiben 630 hívője magyar istentiszteletet kért az egyházi főhatóságtól s mivel Kovács Gyula, papjai állami tanító elősegítette ezen jogos kívánság teljesítését: Martin azóta minden képzelhető módon üldözi őt.

A legutóbbi ügy, amellyel az egyház embere a kulturát támogatta, a következő: A plébános, a papjai áll. iskolaszék gondnoka, egyuttal hitel-szövetkezeti elnök is, ami, éppen egyházi emberek-nél könnyen érthető okokból, a plébános urnak nagyon kedves foglalkozása.

A szövetkezet tüzelőanyagot szállított az iskolának s ennek árát, az előleges megállapodás értelmében, az államszegélyből kellett volna földözni. A pap mint gondnok átadott Kovács Gyulának

egy 181 korona államsegélyről szóló nyugtát azzal a megbízással, hogy ezt az összeget vegye föl az adóhivataltól s azután abból fizesse ki a szövetkezeti fa árát. A tanító azonban a pénzt nem kapta meg az adóhivatalban s így a fa árát sem fizethette ki, mire azután a pap a szövetkezet nevében a tüzelőanyag áráért bepörölte őt. A pört természetesen elvesztette, megfélembreztette, de közben lemondott gondnoki tiszttségéről és arra Kovács Gyula tanító választotta meg. Ekkor az időközben fölvevő államsegélyt hivatalos irat kíséretében elküldötte az új gondnoknak, mire ez posta útján egyenlített ki a szövetkezet szóbanforgó követelését.

A pénz fölvétele, annak továbbítása a fölébbezés során természetesen igazolta volna a tanító eljárásának helyességét s napnál világosabban kiderítette volna a papi huncutságot: mit tett azonban a valláserkölcnek papjai oszlopa?...

Egyik este a tanítót, a számadások fölülvizsgálása címén, átszalta lakásából az iskolába, hol elkérte tőle az iratot. Ugyanakkor két nyugtát is visszakért fölülbélyegzés ürügye alatt. A nyugtákat zsebre vágta, majd további beszélgetés közben az államsegélyről szóló átiratot, a jóváhagyott eredeti számadást más két okmánnyal együtt óvatosan zsebébe csuszította s azután némi ravasz nyajaskodások után távozni készült. Kovács Gyula utját állta azzal, hogy csak az eltulajdonított iratok visszaadása után hajlandó kibocsátani. A pap futásnak eredt s amikor a tanító elcsipte, a sokkal erősebb szentatya rátámadt, a kezét hátra csavarta véresre markolta és fojtogatni kezdte a sovány emberkét. A nagy zaj hallatára s a tanító kiáltásaira neje és öreg édesanyja futottak segítségére közös erővel visszarángították a póruljárt atyát, a tanító anyja bezárta a folyosó ajtaját s a kulcsot zsebébe tette.

... Ugy-e szép história? Azonban még nincsen vége, mert istennek ravasz szolgálója kétségbeesetten futkosott, fenyegetődzött, de nem adta vissza az iratokat. A tanító az ablakon át kieresztette édesanyját, hogy hívja el a községi előljárókat és kath. kollégáját.

A verembe esett pap e közben — meggondolván a dolgot — visszaadta az államsegélyről szóló levelet, de a többi iratot magánál tartotta és mikor a segítséget hívó anya visszatérőben kikücsolta az ajtót, a pap hirtelen félrelökte a gyöngye asszonyt, kiugrott az ajtón, de menekülés közben beleakadt a sártisztítóvasba, elbukott s mire az utána iramodó tanító odaért, már a földön hempergett. Elég gyorsan sikerült neki feltápáskodni s azután a megragadott reverenda hátrahagyásával kerekelt oldott.

A községi előljáróság és a kath. tanító már későn érkeztek és egyéb dolguk nem akadt, mint a tanító vérző sebeinek s fojtogatott nyakának megvizsgálása.

Mindezek hallatára pedig ám mondja meg bárki, hogy Európa melyik országában maradhatna meg állásában egy Martinihoz hasonló individuum? Sőt Magyarországon is ugyan nem történ-e be agyafurt, erőszakos fejt az ilyen ember eféle cselekedete, például a postánál vagy a katonaságnál, vagy akárhol másutt? Oh, igen! Egy ilyen rablászerű erőszakoskodás büntönbe juttatna még nálunk is minden közönséges embert. Az ilyen ocsmány és fölháborító gazságot csak magyar pap teheti meg magyar tanítóval. A legkiváltságosabb kaszt embere a kasztokon alul álló páriával.

És a papimádó farizeusok, akik megszólalnak bennünket igazmondó, kemény írásaink goromba szavaiért, nem kárhoztatják az ilyen embereket mocskos tetteikért. Nos, mi megteesszük ezt nagy és mélységes undorral a közérdek kedvéért és annak a szegény tanítótársunknak a védelmére, akit ilyen borzalmas sorsra juttatott végzete. Gondoljunk csak magunkat az ő helyzetébe. Ez a rémdráma egy hónappal ezelőtt történt, a pap azóta nem volt az iskolában, egyetlen vallásórát nem tartott, hanem azt jelentette a kir. tanfelügyelőségnek és egyházi hatóságának, hogy nem mer az iskolába menni, félti az életét a tanítótól s addig nem is megy oda, amíg Kovács Gyulát el nem helyezik onnét.

Ő fél, a 120 kilós Herkules, a sovány tanítócskától, akit egyszer már présbe csavarított. Hát ha attól fél, ám jöjjön el velünk a sajtóbirósághoz, ott nem fogják őt bántani; jöjjön, hadd bizonyítsuk be, mennyivel enyhébb ez a mi leírásunk az életbeli eredetnél. Legyen szerencsénk!...

Kákossy Ödön.

Üzenetek a pusztáról.

Most az egyszer kétségbe kell vonni legkedvesebb írómnak, Madáchnak, azt a mondását, hogy nem az idő halad, hanem mi változunk. Sajnos, most az idő halad, mulik, rohan, de mi nem változunk, a mi nyomorúságunk félelmetesen egyforma.

Hallunk csillogó prédikációkat a N. L. szócsövén át, fölmelegített rozsdás frázisokat, de a tanítónak marad a régi rossz ruha, a tanító gyerekének a régi rossz cipő, a tanító családjának a régi éhezés. Halad az idő, de mi nem változunk. Legfőképpen a keserűségünk lesz még égetőbb és a lelkünk még lázadóbb! Hej, mert de rosszul számít a hatalom és a hatalom nagyszakállu tündére, ha azt hiszi, hogy ez a némaság nyugalmat jelent... Ha a Néptanítók Lapja olvasásakor ökölbe szoruló kezek erejét össze tudnák tenni, az az erő egy csapással összezuhaná elnyomóinkat!...

Az én pusztámon oszlik a kőd, de vajjon kűnn a világban, a mi gazdáink lelkéről eloszlatja-e a tavasz a gonoszság fekete ködét?!

A tanítók fizetését csak nem akarja rendezni a kormány. Azt tartja ugyanis, hogy a drágaság főleg a husárokra vonatkozik; a husdrágaság pedig ugysem érinti a tanítókat... Ellenben bűjtőlő pap felebarátaink jövedelmét éppen a nagy husárok miatt kell emelni. Szegénykék csak nem élhetnek fagyókéren, mint Jézus Krisztus, meg mint Kiss Tivadar?

Célszerűnek tartanám, ha a gondnokságba való bejutásnál az elméleti korlátoltság is akadályul szolgálna. De vajjon lehetne-e akkor gondnokságot alakítani?

Figyelmébe ajánlom kollégáimnak, hogy Országos Szövetségünk alapszabályaiban nincs benne, hogy csupán nagyszakállu ember lehet elnök.

Hány előfizetője volna a Néptanítók Lapjának, ha nem küldenék ingyen?

A magyar képviselők megérdemelnék, hogy egy évig olyan kosztot kapjanak, mint amilyennel az úttagu tanítócsalád él.

Aki azért jó, hogy a mennyországba jusson, hasznos, silány ember.

Hogy lehessen jólelkű ember „üdvözült“ azzal a tudattal, hogy más elkarhozik?

Miért nem engedi a hatalom, hogy a katonaság ügye az egyházak kezében legyen? Valamikor náluk volt ez is, de elvették tőlük. Ugy látszik, csak oly lényegtelen dolgokat lehet az egyházakra bízni, mint a — közoktatásügy?

A kultursztrájk ellen főleg azok kiabáltak, akik szélesenedő időben állandóan „kultursztrájkolnak“.

Miért éppen az iskoláknak kell düledezni és miért éppen a tanítóknak kell nyomorogni?

Könnyű viselni az aranykeresztet!

Erre mifelénk három család örjítő nyomorúságában a dögöt ásta föl s azzal táplálkozott. S mit tett a hatóság? Megindította ellenük az eljárást közegészségi kihágás címen! És akik ezt a nyomorúságot előidézik, nyugalmas boldogságban élnek... az a hibás, aki koldus, aki nyomorog!

Hány magyar iskola van Horvátországban? Erről is szól a Néptanítók Lapja. Szép, szép ezzel a dologgal foglalkozni. De kérjük alázattal, vegyék elő már egyszer komolyan ezt a kérdést is: hány magyar iskola nincs Magyarországon?

Aki hazánkban másfél mázsásra zabálja magát, elmegy soványodni drága pénzért külföldre... Pedig de sok éhséget lehetne csillapítani azzal a felesleggel, amit ők haszontalanul föllettek! S nem kellene menni soványodni sem!

Ajánlom tanító testvéreimnek, hogy fővezérünket (?) jutalmazzuk meg „Fajankó“ diszkótésú albumával.

Kedves ujtás a Néptanítók Lapjában az, hogy „Heti Krónika“ cím alatt állandóan fejtörőket és találós kérdéseket közöl.

Miért van az, hogy a teológiát a legtehetségebb növendékek hagyják ott?!

Soha időszerűtlenebb, képtelenebb dolog nem volt, mint ma a „Tanító-Bank“. Néhány szegény kollégánk ha tesz is be 100 koronát, csupán azért teszi, hogy kivehessen 500 koronát.

Tanítói „Temetkező Egyletet“ már szükségesebb volna létesíteni. Az is megbukna azonban hamar... Sokan vennék igénybe... Makai Géza.

Irodalom.

A gyermek érdeklődésének lélektana. Nagy László képezőintézetű c. Igazgató ily című könyve ezuttal német kiadásban jelent meg: „Die Psychologie des kindlichen Interesses“ címen, mint a dr. Meumann szerkesztette Pädagogische Monographien című vállalat IX. kötete.

Ebben a könyvben Nagy László a gyermekélet oly jelenségeihez szolgáltat adatokat, amelyek a mindennapi életben folyton a szemünkbe ötlenek ugyan, de a kutatók részéről kevés figyelemben részesültek.

Nagy László tanulmánya olyan területen mozog, melyről már Ament német pszichológus is azt írta, hogy az a gyermektanulmányozás mostoha gyermeke. S így hát a szerző magyar könyvéről megjelent ismertetések méltán keltek föltűnést. Ezek az ismertetések indították a híres Meumannt arra, hogy a munkát németre fordíttassa s vállalatában közreadja. A fordítással Szidon J. G. fővárosi polg. isk. tanár dícséretes munkát végzett.

Az új német kiadás ugyszólván egészen új munka, mert a szerző eredeti munkáját az újabb kutatások és kísérletek eredményeinek figyelembevételével teljesen átdolgozta. 1908-ban a Gyermektanulmányi Társaság Claparède biológiai teóriája alapján széleskörű adatgyűjtést indított meg. Ezeket az adatokat művének átdolgozása alkalmával most fölhasználta Nagy László. Különösen a fejlődéstanról, a cselekvésről és a rokonszenvről szóló fejezetek gazdagodtak igen érdekes és tanulságos részletekkel. Uj fejezet benne a motívumokról szóló rész. Különös érdeme Nagy Lászlónak, hogy Herbert, Kant stb.-től eltérően az érdeklődést nem pedagógiai, hanem lélektani és gyermektanulmányi szempontból tárgyalja. A 12 ivre terjedő munka ára 5 kor. Megrendelhető az Uj Korszak kiadóhivatalában.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. Mi baja a magyar népnek? című röpiratunk csak magyar nyelven jelent meg.

B. B. Hogy az az ellensége szívesen belekötne ebbe az alkalomba, az bizonyos. Csakhogy ezt aligha teheti, mert hiszen sem a megrendelés, sem a terjesztés nem az ön cselekedete. Ön ne provokálja, sőt inkább kerülje az összetűzést. Ha aztán mégis bajba jutna, akkor értesítsen minket. — **Többeknek.** A választójogi röpirat megjelenése alkalmából igen sok elismerő és üdvözlő levél érkezett hozzánk. Ezekre külön-külön nem válaszolhattunk. A jóleső elismerésért és az ügy támogatásáért tehát ezen a helyen mondunk köszönetet összes igaz barátainknak. — **N. J., Várpalánka.** Önnek igaza van: a zsidó kézen levő nagybirtok éppen olyan átka a népnek, mint a mai rendszer mellett a nagybirtok általában. A választójogi röpirat szerzője ennek megfelelően egy zsákba dobja őket, mondván: „Ne kutassuk most, hogy azok a hercegek, grófok, bárók és zsidó nagybirtokosok milyen módon szerezték az óriási, a vármegyeyeni földjeiket...“ (7. l.) De mikor kötött birtokról, holtkezi birtokról van szó, akkor csakis főúri és egyházi birtokokról lehet beszélni, mert a zsidó földharcolók — szerencsére — még nem alakíthattak hitbizományokat. De ha a mostani rendszer megmarad, akkor még megérhetjük a zsidó hitbizományok keletkezését is. — **Oláhbaksa.** A „Revue de l'Enseignement Primaire“ Párisban jelenik meg; az ára — ha jól emlékszünk — 720 frank.

Legcélszerűbb, ha a legközelebb eső város könyvkereskedése, vagy a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. (Budapest, VI., Andrassy-ut 21) utján rendeli meg. — **Nógrádi.** 1. Ne busuljon semmit, Petrich Sándor, akit az iskolaföntartó egyház hivatalvesztésre ítelt, mert nyilvánosan a hitoktatás ellen foglalt állást... nem fog éhen veszni. Egyelőre itt Budapesten van munkája és a tanítónál nem soványabb kenyere; majd csak ezután lesz valahogy. 2. Nem ajánlom, hogy ön hasonló szellemű indítványt tegyen. Szép a bátorság, de fejjel a falnak menni: nem okos dolog. Az iskolai hitoktatás kérdését nem lehet selekcteti tanítóegyesületek gyűlésein elintézni; más foruma van annak. (S. B.)

Felelős szerkesztő: ZIGÁNY ZOLTÁN

Budapest, VII., Egressy-ut 71.

Kiadótulajdonos: SOMOGYI BÉLA

Világosság könyvnyomda r.-t., Budapest VIII., Conti-utca 4